Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[Х]этэмнай 1921 оной [д]абрин 21-һээ гарана | № 145 (13940) | 1975 оной июниин 21, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАИ

России Совет Федеративна Социалис Республикын юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиие 1975 оной июлиин 15-да Москва хотодо зарлаха гэжэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум РСФСР-эй конституциин 39-дэхи статьягай үндэһөөр тогтообо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, Кремль, 1975 оной июниин 19.

КПСС-эй обкомой пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Үсэгэлдэр, июниин 20-до КПСС-эй областной комитедэй ээлжээтэ V пленум боложо үнгэрбэ. «1975—1976 онуудай үбэлжэлгын үедэ ниитын адууһа малые тэжээлээр хангаха хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Энэ асуудалаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** элидхэл хэһэн байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секретарь **А. И. Плотников**, КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь **В. У. Дарханов**, КПСС-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Б. Раднаев**, КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь **Р. Г. Баяргуев**, КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Б. Михеев**, Зэдын аймагай Борьёогой совхозой главна агроном **И. П. Зайцев**, «Сельхозтехникын» республиканска нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо **С. Я. Рипп**, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **Ж. Б. Ванкеев**, республикын мелиорациин ба уһанай ажахын министр **Л. А. Санеев**, Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторна бригадын бригадир **Е. Я. Сазонов**, республикын хүдөө ажахын министр **Б. Д. Ангархаев**, КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь **Д. С. Санжимитыпов** гэгшэд хабаадалсаа.

Хэлсэһэн асуудалаараа КПСС-эй обкомой пленум зохихо тогтоол баталан абаа. Аймагуудай, министерство болон эмхи зургаануудай, хүдөөгэй болон городой ажалшадай тэжээл бэлэдхэхэ даабари, тэжээл бүйлүүлхэ завод болон цехүүдые ашаглалгада оруулха болзор пленум баталһан байна.

Манай хөөрэлдөөн ТЭЖЭЭЛ ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭХЫН ТҮЛӨӨ ЮУН ХЭГДЭНЭБ

[И]имэ асуудалтайгаар манай корреспондент хэдэн ажа[х]ы хүтэлбэрилэгшэдтэ телефоноор хандаһан байна. Эдэ[н]эй хөөрэлдөөе доро толилбобди.

[...]ГЫЛЫКОВ — Бэшүүрэй [сов]хозой ахамад агроном. [Сов]хознай энэ жэлдэ адууһа [мал]да ехэ үбһэ, сенаж, силос, бусад тэжээл ехээр бэ[лэд]хэжэ абаха гэжэ оролдо[жо] байна. Байгша ондо 980 [гект]арта силосэй ургамал тарингдаа. Түрүүшын [тар]ан сэсэг, горох, обёос [...]ые холижо, 200 гектар[т]а [та]ряабди. Мүн түрүүшын кукуруза наран сэсэг [...]ые холижо, 200 гектар[т]а тариһан байнабди. Гадна [... г]ектарта кукуруза амя[...] таригдаа. Мүнөө жэл [...] бороотой байжа, силосэй [ург]алнууд һайнаар гара[жа б]айна.

[Тии]мэһээ сенаж, силос [энэ ж]элдэ нёдондонойхиһоо [...] дахин ехээр дара[...]бахабди. Хэрбээ нёдон[до ...]00 центнер сенаж хэ[...] байгаа һаа, мүнөө 8 мян[ган] центнер бэлэдхэхэбди. [Үнгэ]рһэн жэлдэ 4 мянган тонно силос дараһан байбал, тэрэнээ байгша ондо 12.800 тоннодо хүргэхэ хүсэлтэйбди. Тиимэһээ сенаж, силос дараха траншейнүүд бага зэргэ дуталдаха байна. Энээниие анхаралдаа абажа, Дабаата гэжэ газарта 2.000 тонно сенаж, силос орохо цемент ханатай траншей барижа байнабди. Силосэй ногоо хуряаха 4 шэнэ комбайн абтаа.

Теэд малдамнай үбһэн ехэ хэрэгтэй болодог. Нёдондо 34,5 мянган центнер үбһэ бэлэдхэжэ абаа һэмди. Мүнөө жэлдэ сабшалангай ургаса саашадань һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тэндэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ урдынхиһаа ехэ гаргагдаа, сабшалан бүхыдөө хоёр удаа ундалуулагдаад байна.

Энэ ушарта ногооншье ургаха гэжэ һанагдана. Имагтал тэрэнээ богони болзорто, һайн шанартайгаар хуряажа абаха хэрэгтэй.

Совхоздомнай үбһэ хуряалгые бүхыдэнь тооной оньһожоруулагдамал 4 отряд хэдэг болонхой. Эндэхи хүдэлмэри хүсэд оньһожоруулагданхай. Нилээд ехэ үбһэн баал дээрэһээ тюк болгогдоод, фермын газаа зөөгдэжэ абтадаг. Бэшэнь тракторай томо хоорботой тэргэнүүдээр малай фермэнүүдэй газаа, мүн сабшалангай захада зөөгдэжэ, томо һайн һүринүүд табигдажа, зохидоор хорёологдодог. Иимэ сэд оньһожоруулагдаһан отрядта үлүү хүн байдаггүй. Хүн бүхэниинь механизатор, отрядые даагша өөрөө һүри оройлдог уялгатай. Нёдондо иимэ отрядай гэшүүн бүхэн адагынь 100 центнер үбһэ хуряажа абаһан байха юм. Мүнөө жэлдэшье энэ аргаяа хэрэглэхэбди. Энэ жэл бүхыдөө 36.800 гаран центнер үбһэн абтахаар хараалагдана. Тэрэнһээ гадна 4 мянгаад центнер зелёнко абтаха бээ.

АСУУДАЛ: тэжээл бэлэдхэхэ машина, түхеэрэлгэнүүд хэр бэлэдгэдэжэ байнаб?

ХАРЮУ: Июлиин 1 хүрэтэр бүхы машина, хэрэгсэлнүүд бэлэн болохо. Мүнөө оньһожоруулагдамал звенонуудта ажаллаха хүнүүд томилогдожо, тэдэниие урмашуулха мүрысөөнэй гурим тодорхойлогдожо байна.

А. ЦЫДЕНОВ — Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ. Юһэдэхи табан жэлэй эхинһээ ниитын малда тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абахын тула жэл бүри тэмсэнэ гээшэбди. Илангаяа сабшалан һайжаруулха, ургасыень дээшэлүүлхэ талаар нилээд амжалта туйлагдаа.

Энэ жэлдэшье сабшалан дээрэ луговодуудай 16 звено, нэгэ лугомелиоративна отряд хүдэлөө. Сабшалан дээрэ 8 мянга гаран тонно наг шэбхэ гаргагдаа, 950 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа. Мүнөө үедэ бүхы 1.900 гектар сабшалангаа хоёр удаа уһалжа дүүргээд, гурбадахяа ундалуулжа захалаабди. Ногоонной ургаса бараг һайн. Илангаяа урдань намаг байһан газар үндэһөөрөө һайжаруулагдажа, олон жэлэй ногооной үрэһэ тариһан Шара-Талын сабшалан һайнаар ургажа байна. Эндэ бэрхэ луговод Ахмидханов ажалладаг. Мүн луговод Сабировай хүдэлдэг сабшалан баян ургаса үгэхөөр.

Эдэ үдэрнүүдтэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ бэлэн болохын түлөө оролдожо байнабди. Үбһэ хуряалгада хүсэд оньһожоруулагдаһан 2 звено, хүсэд бэшэ оньһожоруулагдаһан 11 звено табигдаха юм. Тиигэжэ үбһөө саг соонь, һайн шанартайгаар хуряажа абахабди. Бүхыдөө байгша ондо 32 мянган центнерһээ бага бэшэ гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 4 мянгаад центнерээр ехэ үбһэ абахаар хараалнабди.

Хэрбээ нёдондо сенаж оройдоо бэлэдхээгүй һаа, мүнөө жэлдэ 1.000 центнер абахаар бэлдэжэ байнабди. Мүн силос ехээр даража абахабди гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ 300 гектар кукурузаһаа гадна 670 гектарта наран сэсэг таряабди.

АСУУДАЛ: Набшаһата тэжээл, ногооной гурил бэлэдхэгдэхэ гү?

ХАРЮУ: Үбһэндэ орохоһоо урид набшаһата тэжээл бэлэдхэгдэхэ юм. Эндэ колхознигуудһаа, һургуулиин һурагшадһаа гадна хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай коллективүүд ехэ туһа хүргэдэг. Энэ жэлдэшье туһалха байха.

А. ФОМИН — Мухар-Шэбэрэй аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад агроном. Машина, комбайнууд заһабарилагдажа, үбһэ хуряалгын түсэб табигдажа дүүрэжэ байнхай. Ногооной гурил хэдэг АВМ-04 машинанууд бүхыдөө бэлэн болонхой. Нёдондо иимэ 8 агрегат хүдэлгэгдэһэн байбал, энэ жэлдэ үшөө 2 агрегат тодхогдожо байна.

Байгша ондо АВМ-04 агрегат бүхэнөөр дунда зэргээр 300 тонно ногооной гурил гаргаха даабари үгтөө. Нёдондо гурбан агрегат эды шэнээн гурил бэлдэһэн байгаа. «Коммунизм» колхозой АВМ-04 агрегадай коллектив 3.410 центнер гурил гаргаа һэн. Теэд нёдондоной ногооной гурилай шанар гиимэ һайн байгаагүй, каротин багатай байшоо. Энэ юун дээрэһээ болоһон байгааб гэхэдэ, АВМ-04 агрегадуудта ногоо хатааха температура үлүүсэ халуун байгаа бшуу. Мүнөө жэлдэ энэ алдуу эндүүгээ усадхажа, ногооной гурил гаргаха технологи наринаар баримталха эрилтэ табигдаа.

Үнгэрһэн жэлдэ 51 мянга гаран центнер сенаж даража абагдаһан юм. «Загаганский» колхоз 16 мянган центнер сенаж бэлэдхээ һэн. Байгша ондо энэ дүршэлөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ехэ сенаж даража абахаар бэлдэнэбди. Теэд дарагдаһан сенаж хушаха плёнко мүнөө дээрээ дутамаг. Хэрбээ тэрээгээр хангаагүй һаань, һайн шанартай сенаж бэлдэгдэхэгүй ха юм даа.

Мүнөө таряалан, сабшалангай ургаса яһала һайн. Илангаяа һүүлшын бороогой удаа сабшалангай ногооч һэргээ.

[П]АРТИИН XXV СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

[...]БАДАХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБӨӨР

[...]һэдэхи табан жэлэй даа[бари] болзорһоонь урид дүүр[гэжэ], һайн шанартай про[дукци] ехээр гаргаха гэһэн [...] эрмэлзэлтэйгээр рес[пуб]ликымнай промышлен[нос]тиин предприятинуудай, колхоз, совхозуудай ажалшад [туйл]ана. Олохон хүдэлмэ[ришэ]д, бүхэли коллективүүд [юһэд]эхи табан жэлэйнгээ [даа]бари болзорһоонь урид [дүүр]гэһэн тухайгаа урма [баяр]тайгаар мэдүүлнэ. Ма[най] Горхоной леспромхозой [хүдэл]мэришэд һайн шанар[тай п]родукци ехээр гаргажа, [юһэд]эхи табан жэлэйнгээ [дааб]ари үлүүлэн дүүргэхын [тула я]һала оролдоно. Ойдо [мод]о бэлэдхэгшэд, доодо [склад]ай хүдэлмэришэд бул[ган] хаба шадалаа гамнан[гүйг]ээр, үдэрһөө үдэртэ [ул]ам эршэтэйгээр хүдэлнэ. [До]одо складаймнай хүдэл[мэри]шэд һүүлэй сагта илан[гая]а һайн үрэ дүн туйлана. [Ойһо]о асарагдаһан модо саг [со]о соонь тайража, хэрэглэгшэдтээ эльгээдэг болонхой. Үнгэрһэн жэлэй намар доодо складтамнай томодхогдоһон бригаданууд эмхидхэгдээ бэлэй. Павел Алексеевич Даниловай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив эрхим түрүү ажалаараа бэшэнэйнгээ дундаһаа шалгарна. Эдэнэр юһэдэхи табан жэл соо 172700 кубометр модо тайража, вагонуудта ашаха даабаряа байгша оной апрель һарада амжалтатайгаар дүүргээд, мүнөө 1976 оной түсэбөөр хүдэлжэ байнхай. Анатолий Давыдович Класинай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив һүүлэй жэлнүүдтэ яһала һайн үрэ дүн туйлана. Эдэнэр юһэдэхи табан жэл соо 177 мянган кубометр модо тайраха даабаряа 207 мянганда хүргөөд байна. Доодо складаймнай хүдэлмэришэд иимэ эршэтэй шангаар хүдэлнэ. Энээн дээрэһээл халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, һайн шанартай продукци ехээр гаргана ха юм.

Ойһоо асарагдаһан модон доодо складта хэмһээ үлүү саг соо баригдахаяа болинхой. Тиимэһээл модо бэлэдхэгшэднайшье амжалтатайгаар хүдэлнэ гэжэ хэлэхээр. Манай леспромхозой коллектив ганса май һарын даабариһаа гадуур 1373 кубометр модо бэлэдхэжэ, 227 кубометр хюрөөдэгдэмэл хэрэгсэлнүүдые гаргаһан байха юм. 5 һарын даабариһаа гадуур 76 мянган түхэригэй продукци гүрэндөө худалдаабди.

Эдэ тоо, баримтануудые хараад үзэхэдэ, манай Горхоной леспромхозой коллектив үнгэрһэн табан һара соо яһала гэмгүйгөөр хүдэлжэ гараа гэхээр. Саашадаа бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа, туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха гээшэ манай хүдэлмэришэдэй гол зорилгонь мүн болоно.

Л. ШЕКУНОВА,
Горхоной леспромхозой экономист.

[Т]ҮСЭБӨӨ ОЛО МЯНГААР ҮЛҮҮЛНЭ

[Бу]ряадай АССР-эй Эдеэ [хоол]ой промышленностиин [мини]стерствын предприяти[нууд]ай коллективүүд түгэсхэхы жэлдэ абаһан уялгаяа [дүүргэ]хын тула ехэхэн орол[дожо], үүсхэл гаргана. Олохон [кол]лективүүднай эдеэ хоо[лой] зүйлнүүдые һайн шанар[тайг]аар, ехээр үйлэдбэрилэн [гарга]на. Улаан-Үдын мака[ронно] фабрикын хүдэлмэри[шэд] байгша ондо амжалта[тайг]аар ажаллажа байна. [Прод]укци гаргаха һара бү[риин]гөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Эдэнэр таба һарын даабариһаа гадуур 142 мянган түхэригэй продукци худалдаа. Түгэсхэхы жэлэй түрүүшын хахад жэлэй даабари болзорһоонь 3 хоногоор урид дүүргэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр хүдэлжэ байнхай.

Кабанскын овощ консервэлдэг заводой коллектив байгша ондо муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Огородой эдеэ һайн шанартайгаар консервэлнэ, элдэб зүйлэй продукци гаргана. Эдэнэр байгша оной табан һара соо продукци худалдаха даабаряа 65 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргээ.

Захааминай пивын заводой коллектив һайн шанартай продукци ехээр гаргадагаараа шалгарна. Эдэнэр нэгэдэхи квартал соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа, эдеэ хоолой промышленностиин министерствын дамжуулгын Улаан тугта хүртөө бэлэй. Хоёрдохи квартал соо бүри һайнаар хүдэлхэ гэһэн зорилго урдаа табина. Эдэнэр байгша оной таба һара соо продукци гаргаха даабаряа 6 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Манай эдеэ хоолой промышленностиин министерствын коллектив түгэсхэхы жэлдэ абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Таба һарын даабариһаа гадуур 540 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа. Валовой продукци гаргаха даабари 301 мянган түхэригөөр үлүүлэгдээ.

Л. ЗУЕВА,
Буряадай АССР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын түсэблэлгын таһагай начальник.

[Бу]рАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР П.С. СЫТОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАИ

[Т]үрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, рес[пуб]ликын промышленностьда олон жэлэй туршада аша үрэ[тэй]гөөр ажаллаһанайнь түлөө СССР-эй 50 жэлэй ойн нэ[рэм]жэтэ «Теплоприбор» заводой директор Павел Серге[евич] **Сытовые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Пре[зид]иумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

[Б]уряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

[Б]уряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной июниин 18.

Яруунынхидай үүсхэл дэмжэнэбди

БЭРХЭШЭЭЛЬЭЭ АЙНАГҮЙБДИ

Дүрбэн жэлдэ һаалишанаар хүдэлжэ байнаб, теэд үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли үбһэ тэжээлээр дутамаг иимэ бэрхэтэй үбэл болоһые һананагүйб. Бүхэли үбэлдөө малнай үбһэ, һолоомо бага зэргэ, үнеэн бүхэнэй 2 килограмм талха тарянай зүйл эдеэд лэ гол түлэб адуулагдажа гараа гээшэ. Силос тон бага дарагдаһан байжа, хэдэхэн хоногтол малдаа эдюулээд байхадамнай дууһашоо.

Нёдондо хабартаа, зундаа ган гасуур боложо, таряалан, сабшалан дээрэһээ бага ургаса абтаад, иимэ юумэн болоо. Манай ажахыда сабшалан үтэгжүүлхэ, уһалжа, олон жэлэй ногоо ургуулаад, үбһэ ехээр абадаг болохын тула горитой ажал хэгдэнэ. Жэл бүри үбһэншье бага бэшэ абтадаг. Теэд гансахан сабшалангай үбһөөр ехэ һү һаахань бэрхэтэй. Илангаяа силос, куузику, турнепс гэхэ мэтэ корнеплодуудые, талха таряа ехээр ургуулаал һаа, үнеэдһээ һү шэмэ ехэ абтаха байна. Тиигээдшье үбһэн горитой абтаашье һаа, һубай малда, олон мянган хонидто хубаагдахадаа, хаанашье хүртэнэгүй ха юм.

Һаяханай хүдэлжэ байһан залуу хүн аад, абаһаар олон табан бэрхэшээлнүүдые дурдажа оробо гээд, нам тухай зариман һанажа болохо. Би өөрөө, мүн намтай хүдэлдэг нүхэд һаалишаднишье бэрхэшээлһээ айдаггүй. Табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгаяа дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ гарганабди.

Гансал урзанда, нёдондонойхиһоо бага һү һаажа байһандаа, һанаа сэдьхэл нэгэл дутуу байна. Жэшээнь, 1973 ондо үнеэн бүриһөө 2337 килограмм һү һаажа, ВДНХ-да хабаадаха путевкоор шагнагдаа һэм. Нёдондо баһал тэды шэнээн һү һаагааб. Тиигэжэ табан жэлэй 4 жэлдэнь һайн үрэ дүн туйлаад, «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай мүнгэн значогто хүртөө, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагдааб. Мүн тэсгэн хабар Буряад оронойнгоо залуу түлөөлэгшэдтэй хамта Москва ошожо, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй музей соо Илалтын Тугай дэргэдэ дүрэ зурагаа буулгуулха зол хуби намда тудаа. Эхэ оронойнгоо иимэ ехэ сэгнэлтэ, магтаал, шандань хүрэмөөр, үшөөл һайнаар хүдэлхэ гэһэн нэгэл эрмэлзэлгэ сэдьхэлыем урагшань татан уряална.

Байгша оной үнгэрһэн табан һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 800 гаран килограмм һү һаатааб. Энэмни урда жэлэй энэ үеынхиһөө бага. Табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үнеэн бүриһөө 2200 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын тула зунайл сагта бүхы хүсэ шадалаа гаргажа хүдэлхэ болоноб.

Тиимэһээ тээмэндэ Яруунын совхозой һаалишад, малшадай социалис уялга, үүсхэл уряатай танилсаад байхадаа, бишье зунай үедэ 4 һара соо баһал үнеэн бүриһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ һү һаахын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидээб. Намтай сугтаа хүдэлдэг Сагаан-Нуурай фермын бусад залуу һаалишад Буда-Ханда Доржиева, Светлана Тугултурова, Светлана Адидарина гэгшэд зундаа үнеэн бүриһөө баһал тэды шэнээн һү һаахын түлөө мүрысэхэ байна.

Энэмнай хүнгэн хэрэг бэшэ гэжэ мэдэнэбди. Тиигэбэшье тэрэниие дүүргэхэ арга боломжо манда бии. Бэлшээримнай Худан голой, уһа нуурнуудай эрье зубшажа байдаг аад, шииг нойтоор дутамаггүй, ногоониинь һайн. Мүнөө үнеэдые үдэрынь һайнаар адуулаад, һаагдаһан һүнэйнь литр бүхэндэ 200 грамм талха эдюулнэбди. Иигээд үнеэдэй ногоондо һайн садажа, һүнэйнь нэмэжэ эхилхэлээр үдэрэй 3 һаахабди. Бэлшээриин ногооной һайн болоходо мүнөө байһан хоёр адуулагшад Владимир Ванкеев, Геннадий Бадмаев гэгшэдэй хажууда үшөө хоёр хүниие табижа, малаа һүниндөө бэлшээдэг болохобди.

Мүнөө жэлдэ Хара-Шугы гэжэ газартахи зуһалан дээрэмнай ехэ барилга хэгдэжэ, һаалишад, малшадай байдал һураггүй һайн болоо. Хэдэн шэнэ гэр, улаан булан, һү хүргэхэ байра, мүн үнеэдые үдэрэй халуунда, хура бороодо оруулжа һааха сарай һарабшанууд түхеэрэгдээ. Шабар болоходонь һэлгэжэ хааха хорёонууд олон баригдаа. Зайн галай гэрэл оруулха баһана зөөгдэжэ, сэбэр уһа абаха худаг малтагдаа.

Һүые һайн шанартайгаар абахын тула хүн бүхэндэ тусхай шуур, сэбэр марли, аршуул, һү хэхэ бидон гэхэ мэтэ хуу үгтэнхэй. Энээнһээ урда бидэ һааһан һүеэ хүнэгөөр зөөгшэ һэмди.

Эдэ бүгэдын ашаар ехэшье, сэбэршье һүн абталаг

болохо гээд найдагдана. Һаалгажа байһан 17 үнеэнһээ үдэрэй 120 гаран килограмм һү абанаб. Иигээд энээнээ 180—190 килограммда хүргэхын түлөө оролдохоб.

Мүнөө үень би Улаан-Үдэдэ хүдөө ажахын һургуулида үнеэдые машинаар һааха курсада һуранаб. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ жэлэй һүүл багаар манай хоёр фермэ (Улааха-Аралай, Сагаан-Нуурай) хамтаржа, нэгэ газарта болохо юм. Эндэ даб дээрэ 200 үнеэнэй байра ашаглалгада оруулагдаад, үшөө баһа нэгэ байрань һая бодхоогдоод байна. Шэнэ байрануудсоо үнеэдые һааха, шэбхэ шабааһыень сэбэрлэхэ, малай байра соогоо уһалха оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдохо байна.

Өөрөө үнеэдые яажа һаадаг тухайдаа хэдэн үгэ хэлэхэ ушартай болоно. Хэнэйшье мэдэһээр һая тугаллаһан гү, али шэнэ түрэһэн гунжадые түрүүн зүбөөр лэ һааха хэрэгтэй. Би үнеэнэй түрэмсөөр гурбан сүүдхэ соо тугалдань табижа, уурагыень һайса хүхүүлдэгби. Тиихэдэ тугал һайса дэхэжэ, хүхэ дэлэнгыень ходорхой, зөөлэн болгодог юм. Һая түрэһэн үнеэе түрүүшээр залхууранггүй үдэрэй 4—5 дахин һаахада, дэлэнгыень оролдосотойгоор нидхэржэ, эльбэхэдэ һайн.

Иигэжэ зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һаахын тула бүхы хүсэ шадал, арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлөөд, табан жэлэй һүүлшын жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын тула тэмсэхэбди.

Б. САНЖИМИТЫПОВ.
Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой һаалишан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан Баир Санжимитыпов.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

НЮТАГУУДТАХИ АЖАЛШАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

1975 оной июниин 15-да бүхы 15 союзна республикын хизаарнуудай, областьнуудай, округуудай, районуудай, городуудай, сельскэ ба поселогуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй һунгалта болоо. Энэ һунгалта политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрбэ. Хаа хаанагүй һунгагшадай эдэбхи ехэ, эмхидэл тон һайн байгаа. Бүхы һунгагшадай 99 үлүүтэй процентнь дуугаа үгэлгэдэ хабаадаа.

Россин Федерациин нютагай Соведүүдтэ хамтадаа 1.109.283 депутат һунгагдаба. Тэдэнэй тоодо — 49,4 процентнь эхэнэрнүүд, 57,5 процентнь — партийнабэшэ хүнүүд, 65,9 процентнь — хүдэлмэришэд ба колхознигууд. Депутадуудай 47,3 процентнь үнгэрэгшэ зарлалай Соведүүдэй депутадууд байгаагүй хүнүүд болоно.

(ТАСС).

АМЕРИКЭДЭ ХАНИ ХАЛУУНААР УГТАБА

СИЭТЛ. (ТАСС-ай тусхай корр). Үльгэр түүхэдэ ороһон Чкаловска замаар, Хойто полюсоор СССР-һээ США худар ниидэлгэдэ хабаадагшадые — Советскэ Союзай Геройнууд Г. Ф. Байдуков, А. В. Беляковые, тэрэшэлэн В. П. Чкаловай хүбүүн — И. В. Чкаловые Сиэтлын олониитэ хүндэтэйгөөр угтаба.

Нютагай хэблэл, радио ба телевидени совет айлшадта ехэ анхарал хандуулна. 38 жэлэй урда тээ АНТ-25 гэжэ самоледоор Ванкувер хотодо (Вашингтон штат) бууһан Советскэ Союзай Герой В. П. Чкаловай экипажай түүхэтэ ниидэлгэ тухай тодорхойгоор хөөрэнэ.

Бүхы дэлхэйе гайхуулһан таанадай эрэлхэг зориг бидэниие ехээр баясуулна, таанадые эгээн хүндэтэ айлшадай ёһоор угтанабди, — гэжэ Вашингтон штадай захиргаанай түлөөлэгшэ Брюс Чэтмен Г. Ф. Байдуковто штадайнгаа дурасхаалай медаль барюулха зуураа хэлэбэ.

Социалис Ажалай Герой, СССР-эй габьяата пилот А. К. Витковскиин толгойлһон экипаж ИЛ-62 самоледоор Москваһаа гараад, зуурандаа буунгүйгөөр Сиэтл хүрэтэр гайхамшаг һайнаар ниидэһэн ушар Холбоото Штадуудай баруун тээхи нютагуудта ехэ һонирхол үүсхээ.

Чкаловай эхи табиһан, Аэрофлодой самоледой ниидэн гаталһан энэ маршрут СССР США хоёрые холбохо экономическа ашагтай туһатай шэнэ зам боложо шадаха байха гэжэ Вашингтон штадай мэдээжэ түлөөлэгшэдэй нэгэн Уилл Грин ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ. Энэнь тон шухала. Юундэб гэхэдэ, манай оронуудай хоорондо таарамжатай харилсаанай тогтоогдожо байһан дээрэһээнь худалдаа наймаан үргэдэхэ болоно гэбэ.

Америкэдэ совет айлшадые халуунаар угталга юу харуулнааб гэхэдэ, Чкаловай экипажай түүхэтэ ниидэлгые американецууд панаха, хүндэлхэһөө гадна, мүн Советскэ Союзай ба Холбоото Штадуудай хоорондын харилсаае саашадань улам бэхижүүлхые хүсэдэг байна.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛТЭЙ ТАНИЛСАГТЫ

ГАРЗАҺАА ГАРАҺАН ҺАЛБАРИ

СЭХЫЕНЬ ХЭЛЭХЭДЭ, Ягодныя гахайн фермынхид өөһэдынгөө эрхэ байдалда таарамжатай онол аргые тиимэ амараар олоогүй юм. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо гахайн фермэ эмхидхэгдэжэ эхилһэнһээ хойшо хоёр жэл үнгэрөөд байхада — 1969 он болотор энэ һалбариинь үшөөл өөрынгөө гаргаша харюулдаггүй, жэлһээ жэлдэ шахуу гарзатай гарадаг һэн. Энээнэй гол шалтагаан тухай хэлэхэ болоо һаа, фермэ дээрэ гахайшадынь саг үргэлжэ һэлгэгдэдэг, ажалай дүршэлгүй, эмхидхэлэй һула дээрэһээ урагшагүйдэдэг, энээнһээ уламжалан, хүдэлмэришэдэй ажалайнь түлбэри даншье бирагүй, бага байгаа. Мүн тиихэдэ фермэ дээрэхи гараар хэгдэдэг хүндэ хүшэр ажалые тэсэжэ ядаад, хүнүүд удаан тогтодоггүй, ондоо тээшээ ябашадаг байһан.

ОНШЫЕНЬ ОЛООД БАЙХАДАА

Иимэ байдал илангаяа гахайн фермые даагша Иван Михайлович Афанасьевай һанаае ехэтэ зобоодог болобо. Тиимэһээл колхозой правленииин нэгэ зүблөөн дээрэ гахайн фермын ажалые хайшан гэжэ һайжаруулха тухай асуудалай табигдахада, түрүүшын ээлжээндэ хүнүүдэй ажалай түлөөһэ гурнмшуулха, тэрэнние хэгдэһэн хүдэлмэриин зэргээр үгэхэ, һайнаар хүдэлөө һаань, хүнүүдые зүбөөр урмашуулжа байха гэжэ тэрэ дурадхаба. Тодорхойлон хэлэбэл, жэлэй дүнгөөр хараалагдаһан даабариин үлүүлэн дүүргэгдээ һаань, түсэбһөө гадуур абтаһан продукциин түлөө нэмэлтэ түлбэри үгтэжэ байха гэжэ шиидхэгдээ. Ажалай түлөөһэнэй иимэ гуримда оролго хадаа гахайн фермын ажалда һайнаар нүлөөлөө.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада фермын ажалые адаглаад, шэнжэлээд үзэхэдэ, хүнүүд шадаал һаа, һайн дүн туйлаха гэжэ оролдодог болонхой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр һайнаар ажаллабал, ехэ түлбэри абахабди гэжэ мэдэнэ бшуу. Ажалай түлөөһые аятай зохидоор гуримшуулһанай ашаар фермэдэ урагшаа һанаатай, шадабаритай бэрхэ хүдэлмэрилэгшэдые шэлэн абаха арга олгогдоо.

— Ажалша хүн гээшэ өөрынгөө хүсэл оролдолгоор, онол шадабаряар урдаа табигдаһан даабаринуудаа бодото дээрэнь хүсэд бэелүүлжэ шадаха аргатай ха юм, — гээд нүхэр Афанасьев дэмы хэлээгүй ёһотой.

Иван Михайловичай хэлэһэнэй ёһоор, хүдэлмэришэ хүнүүдтэ ажалай аятай зохид эрхэ байдал бии болгохо гээшэ урагшатай, бүтээсэтэй ажалда эгээл һайнаар нүлөөлдэг байба. Тиимэһээл һүүлэй жэлнүүдтэ Ягодныя гахайн фермэ дээрэ барилга үргэнөөр ябуулагдана. Шэнэ байранууд баригдана, хүндэ хүдэлмэриинь нилээдгүй хүнгэдхэгдөө — тэжээл буйлуулха, шэбхэ байраһаа гаргаха хүдэлмэри оньһожоруулагдаа. Нёдондо жэлдэ эндэхи фермэдэ эгээл түрүүшынхиеэ палааха дороһоонь дулаасуулагдадаг түхеэрэлгын тодхогдоһоной ашаар илангаяа үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ, алишье сагта гахайн байра соо дулаан байлгагдана. Олохон жэлэй туршада тус фермэ гахайн зунай байрагүй байһан юм. Мүнөө иимэ байратай болонхой.

Эдэ бүгэдэ ажаллаха эрхэ нүхэсэл, эмхидхэл хараа байса һайжаруулаа, ажалай бүтээсые нилээдгүй дээшэлүүлээ. Тиигэбэшье гахай үсхэбэрилгэнь үшөөл олон дутагдалнуудтай. Саашадаа түмһэтэ болоод, холимог хуурай тэжээлнүүдые хадагалха түхеэрэлгэнүүд, силосэй нүхэн хэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Эдэ бүгэдые бүхы дээрэнь ашаглалгада оруулбал, хүдэлмэришэдэй ажал улам хүнгэрхэ, ажалайнь бүтээсэ бүри дээшэлхэ байһаниинь лабтай.

ҮҮЛТЭРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛҺАНАЙ АША

Һая эмхидхэгдээд байха үедэ эндэ зооветеринарна ажал балай ехээр сэгнэгдэдэггүй һэн. Тиимэһээл ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд фермэдэ ябууд ороод, яаралтайханаар «эмшэлгэ» хээд ябашадаг байгаа. Гахайшадай эрилтын ёһоор эндэ түсгаар ветфельдшер табигдаба. Ветфельдшер коммунист Ким Гатанович Дандаровай хүсэл оролдолгоор тэндэхи ветеринарно-эмшэлэлгын, һэргылэмжын хүдэлмэри эрид һайжаруулагдаа. Гахайнуудай гарзалалга, али болохо үбшэндэ нэрбэгдэхэ ушар тон бага үзэгдэдэг болонхой.

Ким Гатанович өөрынгөө урдахи хүдэлмэреэр ажалаа хизаарладаггүй, гахайшадые түрүү дүй дүршэлтэй танилсуулжа, хайшан гэжэ гахайнуудые зүбөөр харууһалха, илангаяа һая гараһан поршоонхонуудые тэнжээн түлжүүлхэ тухай туһатай зүбшөөл, заабари үгэдэг гахайшадай ёһотой туһалагшань болонхой гээд И. М. Афанасьев хэлэнэ.

— Иван Михайлович, 1970 он болотор фермэдэ эмэ гахайнуудые зүндэнь (азарга гахай табижа) үрэжүүлхэдэ, биратай дүн туйладаггүй байһантнай мэдээжэ. Энээн тушаа ямар түрүү арга хэрэглэдэг болообта?

— Бидэнэр эмэ гахайнуудые искусственна аргаар үрэжүүлхэ тушаа түрүү дүй дүршэл хэрэглэжэ эхилээ һэмди. Энэ арга түрүүшынхидээ оробол, ехэ булюу һайн гэжэ бидэ ойлгонхойбди. Ушарынь гэхэдэ, ямар һарада хэды гахай түрэхэб гэжэ мүнөө уридшалан мэдээд байдагбди.

— Мүн тиихэдэ, нютагай үүлтэрэй азарга гахайнуудые фермэдээ байлгахаа болижо, шэлэгдэмэл, түсгаар үүлтэрэй үрэжүүлгэдэ табигдаха гахайнуудые хэрэглэдэг болоһонһоотнай хойшо һүрэгэй үүлтэр нилээдгүй һайжараа бээ?

— Нютагай үүлтэрэй азарга гахайнуудай үрэ хэрэглэхэдэ, бирагүй һула бэетэй түл абтадагынь мэдээжэ. Жэшээлхэдэ, арба һаратай залуу гахай арайшье гэжэ 100 килограмм амидын шэгнүүртэй болодог һэн. Харин тиихэдэ, Алтайн болон Красноярска хизаарнуудһаа хэдэн булэг үүлтэр һайнтай азарга гахайнуудые худалдажа абаабди. Хэрбээ 1970 он болотор томо эхэ гахай бүриһөө ехэдээл һаа 15 поршоонхо жэл соо абадаг байбал, һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада — 18, жэлдээ нэгэ түрэдэг гахайһаа 10—12 поршоонхо абанабди. Тиихэдэ эдэ үүлтэр һайнтай азарга гахайнуудай ашаар абтаһан түлнүүдынь урдынхидаа оробол, өөдэргэн, задарюун томо бэетэй байхаһаа гадна, шэгнүүрээ түргөөр нэмээдэг юм, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Үүлтэртэ гахайнуудые үсхэбэрилхэ хэрэг гээшэ абаһаар бага бэшэ гаргашатай байдаг. Тиигэбэшье энэ хэрэгые бодомжотойгоор эрхилбэл, яһала ашаа түргэн харюулна. Эндэхид һүүлэй жэлнүүдтэ аймагай болоод республикын ажахынуудта үүлтэртэ гахайн поршоонхонуудые худалдажа, горитойхон сэбэр олзо абадаг болонхой. Тэмдэглэлтэй юумэн гэхэдэ, гахайн тарган мяха ехээр абаха, тэрэниие гүрэндэ элбэгээр худалдаха арга боломжо хадаа һайн үүлтэрэй гахайнуудые шадажа үсхэбэрилһэнһөө нилээд дулдыдана. Тиимэһээ энэ хүдэлмэриие шадаал һаа мүнөөдэрэй эрилтын ёһоор эмхидхэхые оролдоно.

ТОБОИЖО ГАРАҺАН ТООНУУД

Фермын ажалай дүй дүршэлтэй ойро дүтэ танилсаад байхада, али бүхы юумэнь бодомжотой зохидоор, түсэбэй ёһоор дүүргэгдэдэг байна.

Иимэ жэшээ абаад үзэе. Һая гараһан поршоонхонуудые харууһалха гээшэ угаа харюусалгатай, ажал ехэтэй байдаг. Энээниие эгээл дүй дүршэлтэй гахайшадта даалгадаг байһаниинь дэмы бэшэ. Галина Григорьева наһаар залуушье һаа, гахайн фермэдэ 4 жэл хүдэлмэрилжэ, дүй дүршэлтэй болонхой. Мүн Галина Карпович поршоонхо түлжүүлгэдэ һайн дүн туйлана. Гүрэндэ тушаагдаха гахай бүриин шэгнүүр эндэ 120—150 килограммда хүргэгдэдэг юм. Хэрбээ центнер мяханай өөрынь үнэ сэн 130 түхэриг болодог һаа, харин худалдагдахадаа (центнер мяхан) 165 түхэриг сэнтэй. Эгээл дүй дүршэлтэй, шадабари ехэтэй гахайшадай нэгэн Василиса Илларионовна Чебунина харууһалжа байһан томо эхэ гахайһаа, мүн жэлдэ нэгэ түл үгэдэг гахайһаа эгээл олон поршоонхонуудые абадаг юм. Нёдондо жэлдэ тэрэ 783 поршоонхо абажа, эрхим һайн үрэ дүн туйлаһан алдартай. Василиса Чебунина 643 поршоонхо абаад, һүүлээрнь түлжүүлгын бүлэгтэ бултыень бүрин бүтэнөөр тушаагаа юм. Нёдондо фермэдэ дүн хамта 2800 толгой поршоонхо (2400 түсэбэй орондо) абтажа түлжүүлэгдээ һэн.

— Эхэ гахайнуудай 120 килограмм шэгнүүртэй болоод байхадань, ороондо оруулдагбди, — гээд Василиса Чебунина хөөрэнэ.

Энэ ушарта поршоонхонуудынь өөдэргэн, томонууд байхаһаа гадна, шэгнүүрээ түргөөр нэмээдэг юм. Эхэ гахайнуудые гурба-дурбэ дахин түрэтэрнь баридаг.

Нёдондо Загастайн колхозой бүхы дээрээ худалдаһан 5500 центнер мяханай 1930 центнерыень Ягодныя гахайн фермынхид гүрэндэ тушаагаа юм. Хэрбээ уялгын ёһоор 2100 центнер гахайн мяха үйлэдбэрилхэ байгаа һаа, тэдэнэр 2396 центнер үйлэдбэрилжэ шадаһан байна. Урда жэлэйхидэ оробол, үйлэдбэрилэгдэһэн центнер гахайн мяханай үнэ сэнгые 4 түхэриг 97 мүнгөөр хямдаруулһан. Тиигэжэ жэлэй дүнгөөр тус фермынхид ажахыдаа хори шахуу мянган түхэриг сэбэр олзо оруулһан байха юм. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, эндэхи фермэ гахайн мяха үйлэдбэрилгын ёһотойл конвейер болонхой.

Байгша оной түрүүшын дүрбэн һара соо 686 поршоонхо гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 61-гээр олон абтаа. Шахан таргалуулагдажа байһан гахайнуудай шэгнүүр хамта 525 центнерээр нэмээгдэбэ. Хэрбээ нёдондо жэлэй энэ үе соо 274 центнер гахайн мяхан тушаагдаһан байбал, энэ жэлэй түрүүшын кварталда 481 центнер мяхан тушаагдаа.

Энэ жэлдэ тэдэнэр 2700 поршоонхо абаха, 2100 центнер гахайн мяха үйлэдбэрилхэ (түсэбынь 1900 центнер), 1900 центнерыень (даабаринь 1700) гүрэндэ худалдаха уялгатай юм. Эдэ уялганuудай уридшалан дүүргэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй. Ягодныя гахайшад табан жэлэйнгээ түсэбые байгша оной июль һара болотор дүүргэхэ бүхы арга боломжотой.

Нимэл даа эбтэй эетэй коллективэй хамтын оролдолгын хүсэн, түрүү дүй дүршэл хэрэглэжэ шадаһанай аша, үндэр бүтээсэтэ ажалай үрэ дүн.

Ц. БАЛДАНОВ,
«Улаан Сэлэнгэ» газетын редакторай орлогшо.
Сэлэнгын аймаг.

ТАДЖИГАЙ ССР. «Кабадиан» гэжэ гүрэнэй үүлтэртэ заводой 10.000 каракуль хонид АН-2 самолёдоор холын хадата бэлшээринүүдтэ нүүлгэгдэнэ. Эндэхи тунга ногоондо, хадын һэрюун агаарта эдэ хонид бүхэли зундаа байлгагдаха.

Урдань хонидые нүүлгэхэдэ 20—30 үдэр гарадаг байгаа. Хонидшье, тэдэнние нүүлгэгшэдшье ехэ бэрхэшээлнүүдтэй ушардаг, зободог байгаа. Хүдөө ажахын авиациин лётчигууд энэ жэлдэ хонишодто туһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонид АН-2 самолёдоор хадын бэлшээридэ асарагдаад байна.
ТАСС-ай фотохронико.

ХОРИИН АЙМАГТА

ЭРХИМ АЖАЛААРАЛ СУУРХАНА

Аймагай ажахынуудай малшад, адуулагшад, тугалшад хоорондоо мүрысэжэ, харууһалжа байһан тугал, буруу болон хашарагуудайнгаа шэгнүүрые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэнэ. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хаһа саг сооо гаргагдажа, түрүүшүүл али болохоор урмашуулагдажа байдаг заншалтай.

Үнгэрһэн 5 һарын дүнгөөр «Георгиевский» совхозой тугалшан Софья Гомбоевна Жалсанова харууһалжа байһан 102 тугалайнгаа амидынь шэгнүүрые 92 центнерээр гэхэ гү, али сүүдхэдээ тугал бүриингөө шэгнүүрые дунда зэргээр 677 граммаар дээшэлүүлбэ. Нигэжэ нүхэр Жалсанова аймагай тугалшадай социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараба.

Софья Гомбоевна мал ажал дээрэ үни удаачай ажаллажа, баян дүршэлтэй болонхой. Тэрэ харууһалжа байһан малаа хаһа саг сооль эдеэлүүлдэг, уһалдаг, бэлшээридэ гаргадаг. Эдэ бүгэдын ашаар нүхэр Жалсанова харууһалжа байһан малайнгаа шэгнүүрые ехээр нэмээжэ шадана.

Тус ажахын малшад Н. Парамонова, Д. Нимаев, А. Киктева болон бусад харууһалжа байһан малайнгаа шэгнүүрые жэлэй эхинһээ хойшо 35—47 центнерээр дээшэлүүлбэ. Мүрысөөндэ түрүүлһэн малшадай хүндэлэлдэ ажалай алдар солыч Улаан туг мандуулагдаа.

Д. ДОРЖИЕВ.

ШАЛГАЛТАЯА ҺАЙНААР БАРИНА

Тээгдын дунда һургуулиин 41 һурагшад гүрэнэй шалгалта барижа, ажабайдалай арюун замда гарахань. Эдэнэр ород хэлээр, математикаар шалгалтаяа һайнаар тушааба. Илангаяа Батор Шагжиев, Н. Казазаева, Р. Цыбикова, В. Ринчинова гэгшэд шалгалтаяа 4—5 гэһэн сэгнэлтэтэйгээр үгэнэ. Нигэжэ Тээгдын дунда һургуулиин һурагшад түрүүшынгээ шалгалтануудые урагшатайгаар бариба.

Ц. ГОМБОДОРЖИЕВА.

ДЕПУТАДАЙ БРИГАДА ЭРХИМ

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой вагон хабсаралгын цехэй малярна участок предприяти соогоо түрүү зэргэдэ ябадаг. Эндэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Мария Намсараевна Тодоевагай даадаг бригада онсо шалгардагаараа олондо мэдээжэ болонхой.

Түсэбтэ даабарияа хододоо 122-126 процент дүүргэнэ. Харин абаһан социалис уялга соонь 115-120 процент гээд бэшээтэй.

Энэ бригада шанар һайнтайгаар ажалладагаараа суута гарадаг. Үнэхөөрөөшье, тэдэнэр голодоһо оройдоошье гаргахаяа болижо, гансал эрхим шанартай продукци тушаана ха юм.

Ажалайнгаа бүтээсэ саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, нёдондоной энэ үетэй жэшэхэ болоо һаа, 1,2 процентээр нэмэһэн байна. М. Н. Тодоевагай бригада түгэсхэхы жэлэй, бүхыдөө табан жэлэй даабаринуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тулада улам эршэтэйгээр ажаллана.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Манай зураг дээрэ — Хойто-Байгалай аймагай ангууша басаган Нина Нестеровна Осипова. Нина Нестеровна ангай арһа тушааха табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэнхэй. Соведүүдэй һаяхан болоһон һунгалтада Хойто-Байгалай коопзверопромхозэй коллектив бэрхэ ангуушаниие аймагай Соведэй депутадаар һунгаһан байна. Нүхэр Осипова нинтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, нютаг зондоо хүндэтэй, ангууша бэрхэ басаган.

Ц. СУБАНОВАЙ фото.

Совет орон

ШЭНЭ ҺОНИН

УГЛЕГОРСКО «НАЙМАН ЗУУДАХИ»

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай корр. Ю. Николаев). 800 мянган киловатт хүсэтэй ууралаар хүдэлдэг турбина «Ленинградский металлический завод» гэжэ нэгэдэлэй гол заводто амжалтатайгаар туршагдаба. Турбина бүтээгшэд түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй социалис уялгануудайнгаа гол шухала зүйлые дүүргээ.

Донбассай Углегорско ГРЭС-тэ тодхогдохоор хараалагдаһан энэ турбинада табигдаха генератор бүтээгдэбэ. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ «Электросила» гэжэ нэгэдэл тэрэниие бүтээгээ.

К-800 түхэлэй турбинануудалмалта арьбалалта ехэтэй юм. Тиин «найман зуудахи» гэһэн турбинаар хабгагдаһан энэ ГРЭС-тэ жэл соо 65 мянган тонно түлишэ алмагдаха байна.

БАМ-да — ОЙ ТАЙГЫН КОМБИНАДУУД

ХАБАРОВСК. (ТАСС-ай корр Н. Перепелицкий). Мухенска модоной-промышленна комбинат хоёрдохи хахад жэлэй тоосоогоор хюрөөдэмэл модо БАМ-ай барилгашадта эльгээжэ эхилбэ. Хадын гол горхон дээгүүр дугы хүүргэ бариха барилгашад эрхим һайн модо абаха байна.

Алас-Дурна зүгэй модо болбосоруулдаг предприятинууд хабсаргагдамал хамтын байрануудые, чуудэл байшан-контейнернүүдые, хабтагайнуудые, шпалануудые, элдэб плитануудые БАМ-да эльгээхэ.

«100 МЯНГАТАН» ОЛОШОРНО

КУСТАНАЙ. (ТАСС-ай корр. Е. Поринг). Зуу мянгатан — Кустанайн шэнэ газар элдүүрилдэг ажахынуудай элеваторнуудай «хоёрдохи үеын» түхеэрэлгэ болоно. Эдэнэй туд бүхэниинь 100 мянган тонно орооһо багтааха аргатай. Эндэхи үйлэдбэриин бүхы хүдэлмэри оньһожоруулагданхай.

Барилгашад мүнөөнэй технологи хэрэглэн, үйлэдбэриин баазые үргэдхэхэдөө, эдэ барилгануудые болзорһоонь уридлан дүүргэһэн байна.

«Кустанайэлеватормельстрой» трестын барилгашад Зааятска элеваторто 11,2 мянган тонно багтаамжатай силосэй блок ашаглалгада үгэбэ. Энээниень гүрэнэй комисси тушаажа абаа.

Үнгэрһэн жэлэйхиһээ 1,5 шахуу дахин ехэ багтаамжатай элеваторнууд энэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана. Байгша ондо талын мантан ехэ түхеэрэлгэнүүдэй барилга эхилээ. Эдэнэй туд бүхэниинь 150 мянган тонно шэнииэ хадагалха байна. Тиихэдэ 200 мянга гаран тонно орооһо хадагалха ехэ барилгануудай проект табигдажа байнхай.

МАНТАН ЕХЭ ДОМНЫН ШЭРЭМ

КАРАГАНДА. (ТАСС-ай корр. В. Аляпин). Эндэхи металлургическа комбинадта апрель соо ашаглалгада оруулагдаһан 3.200 кубометр хэмжээнтэй доменно пеэшэн 100 мянгадахи тонно шэрэм хайлуулба.

Казахстанай магниткын доменщигууд мантан ехэ агрегадай түхеэрэлгэнүүдые амжалтатайгаар хүдэлгэжэ байна. Энэ пеэшэнэй ахалагша хүдэлмэрилэгшэд Т. Адам-Юсупов, В. Сергиенко, Г. Лебедев технологическа ажал хэрэгые һайнаар хүтэлбэрилнэ. Энэ коллектив эбтэй эетэйгээр хүдэлжэ, май һарада, мүн июниин түрүүшын арбан хоног соо пеэшэнэй һаатальые бага болгоһон, сүүдхын туршада тэрэнэй ажалай бүтээсые 3.300 тоннодо хүргэһэн байна.

ЗАМБУУЛИНДАХИ ХАРИЛСААНАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

КАЛУГА. (ТАСС-ай корр.). Замбуулинай дайда шэнжэлэн ашаглаха талаар совет-американ харилсаанда зорюулагдаһан дурасхаалта медаль К. Э. Циолковскиин нэрэмжэтэ Космонавтикын түүхын гүрэнэй музей бүтээбэ. Тэрэнэй нюур талада залгалдан холболдоод байһан «Союз», «Аполлон» гэжэ замбуулинай онгосонууд зураатай, «1975 оной июль» гэжэ бэшээтэй. КПСС-ай ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй «Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ хамтын түрүүшын ехэ научна туршалга» гэжэ хэлэһэн үгэнүүд ара таладань бэшэгдэнхэй.

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

БУРТАГ ҮБҺЭНТЭЙ ТЭМСЭХЭ АРГА

Республикымнай колхоз, совхозууд ургасын буртаг ногоо сэбэрлэхэ зорилгоор һүүлэй 10—15 жэлэй турша соо гербицидүүдые, мүн бусадшье хоронуудые ехээр хэрэглэдэг болонхой. Хэрбээ 1971 ондо аймагуудай ажахынуудта 220,8 мянган гектар тарилгын талмай болон паар дээрэ хоро хаягдаһан байгаа һаа, 1974 ондо орооһото ургамалнуудай 269 мянган гектарай талмай дээрэ хоро хаягдаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ дурсагдаһан таряалангай талмайн 217,9 мянган гектар дээрэхи буртаг үбһэн самолёдһоо хордогдоо, харин 56,3 мянган гектар таряалангай газар машинануудай хүсөөр хордогдоо. Орооһото ургамалнуудай, кукурузын талмай дээрэ, мүн паар дээрэ аминна дабһан, бутилова эфир сүршэгдөө. Харин морхообой таригдаһан талмай дээрэ припазин, солярка гэхэ мэтэ зүйлнүүд хаягдаһан байна.

Энэ жэлдэ республикымнай ажахынууд 280 мянган гектар таряалангай талмай болон паарые гербицидээр хордохо, тэрээн сооһоо 220 гектар талмайе авиациин хүсөөр хордохо түсэбтэй.

Таатай зохид болзорыень оложо, ургамалнуудые саг соонь хордобол, ашаг үрэ ехэтэй байдаг. Яахадааб гэхэдэ, буртаг үбһэн гербицидүүдтэ нэрбэгдэн хосоржо, ургамалнууд гэмтэнгүй үлэдэг. Хабар таригдаһан шэниисын һагсайжа, 10—15 сантиметр үндэр болоод байхада, мүн буртаг үбһэнэй 2—3 набшаһатай боломсоорнь, гербицидээр хордоходо, таатай зохид байдаг гэжэ Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэд А. А. Баяртуев, А. М. Филатов гэгшэд тусхай шэнжэлгэ хэһэнэй үндэһөөр тодорхойлоо. Хабарай шэниисые тиигэжэ саг соонь хордоходо ургасань 1,8—2,4 центнерээр дээшэлдэг байна. Нэгэ гектар талмай дээрэ 2 килограмм үлүүтэй гербицид хаябал, һайн үрэ дүн харуулдаг гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдэбэ.

Ямар үедэ ургаса хордоходо таатай зохид бэ? Ургаса хордолгые үглөөнэй 4 часһаа 10 час болотор, үдэшын 5 часһаа харанхы болотор хэхэдэ таатай байдаг. Бороогой һүүлээр гү, али бороо соогуур хоро хаяжа болохогүй. Хэрбээ хоро хаяһанай һүүлээр 5—6 часай үнгэрөөд байхада бороогой ороо һаань, хоро хаялгаяа дабтаха шухала.

Самолёдоор хоро хаягшад технологическа гуримаа нарииаар сахиха зэргэтэй. Хэрбээ таряалангай талмайн буртаг үбһые шанар һайнтайгаар, зүбөөр хордобол, ажахынуудта нилээд ашатай туһатай байдагынь мэдээжэ. Жэшээнь, Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой 400 гектарай шэниисын талмайе аминна дабһаар (машинын хүсөөр) хордоходонь, ургаса үгэлгэнь га бүриһөө 2,2 центнерээр дээшэлһэн байна. Энээнэй ашаар га бүриһөө 9,7 түхэригэй сэбэр олзо абтаа.

Хэжэнгын совхоз үнгэрэгшэ жэл 300 га шэниисын талмай дээрэ самолёдоор хоро хаяжа, ургаса абалгаяа га бүриһөө 1,5 центнерээр дээшэлүүлһэн байна. Яруунын совхоз 5 мянган гектарай орооһото ургамалнууд дээрэ самолёдоор хоро хаяжа, ургасыень 2,5 центнерээр дээшэлүүлжэ шадаа.

Б. ГОМБОЕВ,
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин таһагые даагша.

ХОЁР БЭШЭГЭЙ МҮРӨӨР

Яруунын аймагай суута һаалишан Хандажаб Митыпова жэлһээ жэлдэ эрхим һайн дүнгүүдые туйлана. Залуу һаалишадые дүй дүршэлдөө дадхаан һургажа, хайшан гэжэ һү ехээр һааха нюусаяа ойлгуулжа байдаг. Ороной мэдээжэ һаалишадай ажалтай танилсажа, тэдэнэй дүй дүршэлые халан абалсахаһаа гадна, зариманайнь бэшэг бэшэлсэжэ, ажал тухайдаа хөөрэжэ байдагынь онсо һайшаалтай.

* * *

НЭГЭДЭХИ БЭШЭГ

«Сайн байна, хүндэтэ Хандажаб!

Алдарыетнай мэдэхэгүй байһандамнай хүлисөөрэйгты. Энэ бэшэг Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулиин наймадахи «Б» классай комсомолшууд бэшэжэ байнабди.

Танда бэшэг бэшэһэн ушар шалтагаамнай иимэ юм: бидэнэр хизаар ороноо шэнжэлхэ талаар һургуулидаа музей эмхидхэхэ гээд, республикынгаа эгээл зүүн захын аад, ан гүрөөлөөр элбэг, тайга тужаар баян, сэнхир хүхэ нуурнуудтай, хүндэмүүшэ хүхюун зан абаритай хүнүүдтэй Яруунын аймагые шэлэжэ абаһан байгаабди. Бидэниие ажалша хүнүүд һонирхуулна.

Юһэдэхи табан жэлэй дүүргэлтэдэ өөһэдынгөө хубитые тон ехээр оруулһан ажалай габшагай баатарнуудай адресуудые үгыт гэһэн гуйлтатайгаар КПСС-эй Яруунын райкомдо хандаа һэмди.

Хүндэтэ Хандажаб, танай адресые бидэнэртэ эльгээхэдээ, «энэ хүн таанарай бэшэгтэ зааатагүй харюусаха байха» гэһэн найдуулга тэндэһээ эльгээлсээ һэн. Тиимэһээ, тухайлхада, Та ажалша бэрхэшье, һайхан сэдьхэлтэйшье хүн байгаа байнат.

Энэ бэшэгтэмнай харюу эльгээхэдээ, ажал хүдэлмэри, гэр бүлэ, саашанхи зорилго, өөрынгөө түрэһэн нютагай, ажахынгаа хэр зэргэ амжалта туйлажа, хүгжэжэ байһан тухайда дэлгэрэнгыгээр мэдээсээрэйгты. Бэшэгэйнгээ һүүлдэ нэрэ, обог, алдараа, һара, үдэрөө тодоор бэшээд, гараа табихыетнай һануулха байнабди.

Баяртай.

Танда ехэ мэндые хүргэн үлэгшэд-наймадахи «Б» классаархин. Бэшэгтээ харюу хүлеэнэбди. Та бидэнэй гуйлтые бэелүүлхэ байхат гэжэ бата этигэнэбди.

Адрес: Улаан-Үдэ, 1-дэхи интернат һургуули, 8-хи «Б» класс.

ЛЕЙДА ПЕЙПСЫН БЭШЭГТЭ ХАРЮУ

Эстониин ССР-эй «Вильяндя» совхозой һаалишан Лейда Августовна Пейпсэдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй эльгээһэн бэшэг уншаад, манай фермын һаалишад баярлаһан гээшэмнай аргагүй. Түрэл партимнай мал ажалай эрид түргэнөөр, улам даамайгаар хүгжэлтэдэ үдэр бүриин анхарал, оролдолго гаргана гэжэ энэ бэшэг сооһоо үшөө дахин мэдэрбэбди.

Һаалишадай ажал хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэжэ, тэдэнэй урагшаа эрмэлзэһэн арюун хүсэл бодолые, өөһэдынь шэнэ үүсхэлые социалис мүрысөөнэй үргэн хүсэндэ түшэглэжэ, тиихэдээ зүб замаар залан ябуулжа, өөһэдтөө байһан ашаглагдаагүй, хэрэглэгдээгүй нөөсэлгээ уудалжа, үшөө ехэ амжалта туйлаха хэрэгтэ уряалдаг һайхан ушар манай аймагай һү һаалиин фермэнүүдэй дунда үргэн амисхал, дэлисэтэйгээр дэлгэрэнхэй.

Ороной түрүү һаалишанай бидэнэртэ хандаһан түрүү бэшэг уншаад байхадаа, «Победа» колхозой һаалишадай — хүн бүхэнэймнай досоо шэнэ бодолнууд түрөө. Тэдэ бодолнуудай ехэ голой уһанай урасхал мэтэ хамтаран ниилэхэдэ, ямар аргаар, хайшан гээд сагаан эдеэ элбэг дэлбэгээр абахаб, малай түл түрсые, тоо толгойень олошоруулхаб гэһэн хамтын уг зорилго байгаа.

Һаалишадай хүдэлмэриин талаар манай аймагай мүнөөдэрэй байдал хаража үзэхэдэ иимэ байна. Хоёр-гурбан жэлэй саада тээ үнеэн бүриһөө гурбан мянган литр һү абажа шадаха дүй дүршэлтэй хүн үгы һэн, харин мүнөөдэр тиимэ һаалишад олошоржол байна. Түлдүүнай совхозой һаалишад Ц. Шалдаева, А. Гомбоева, Яруунын совхозһоо Х. Эрдынеева, Ц. Дамбиева гэгшэд, мүн бусад нүхэд ажалай энэ үндэр дабаае дабажа шадаад ябана. Үнеэн бүриһөө хоёр мянган литр һү һаадаг һаалишад үдэр бүри олошорно. Тиимэ һаалишад зуун арбан гурбан хүн гэжэ тоологдоно. Манай колхозойшье табан һаалишан оролсоно.

Ехэ һү һааха гээшэ һаалишанай гол үүргэ юм бэзэ, тиибэшье фермын бусад ажалшадгүйгөөр, тэдэнэй туһаламжагүйгөөр биратай үрэ дүн туйлагдахагүй байха. Ехэ һүн — бүхы коллективэй хүсэн, тэрэнэй саашанхи уг зорилго, өөһэд хоорондоо мүрысэжэ ябаад, урагшаа дабшалган гээшэ гэжэ үшөө дахин баталан хэлэхэ байнаб.

Табан жэлэй шиидхэхы жэлдэ манай фермын һаалишад һанаһандаа хүрэмөөр һайнаар хүдэлжэ гараа. Абаһан уялгануудаа сүм дүүргэжэ, хэлэһэн үгыдөө эзэн байгаабди. Туйлаһан амжалтамнай һанааемнай үшөөл тэгшэлээгүй, хараад үзэхэдэ, үшөөшье ехэ һү һаажа шадаха шэнги байнабди. Тиимэһээ дам саашаа шармайха хүсэлэн бии гээшэ. Өөһэд хоорондоо мүрысэхэ гээшэ мүнөөдэрэймнай ажабайдалай нэгэ һайхан талань мүн болоно.

Бүхэсоюзна мүрысөөндэ оролсожо, би өөрсө 1974 ондо даалгагдаһан һаамхай үнеэн бүриһөө 2396 килограмм һү һааһан байнаб. Энэмни үшөөл бага. Лейда Пейпсын һайн һайхан үүсхэлые дэмжэжэ, табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ үнеэн бүриингөө һүые 2.500 литртэ хүргэхэ уялга абааб.

Ажалай үндэр амжалта туйлахын тула бүхы хүдэлмэриеэ машина, техникын хүсөөр оньһожоруулха хэрэгтэй бологдоод байна. Манайхи мэтэ фермэнүүдые комплексноор юньһожоруулаад, ажалайнь эмхидхэлэй талые нарин нягтаар бодомжолон табижа шадабал, малшан бүхэн даалгагдаһан ажал хүдэлмэреэ шанар һайнтайгаар дүүргэхэ байгаа. Сагайнгаа минута бүхэниие гамнаха, химгадаха ушартай һэн. Һү һаалишье дээшэлхэ, ажал хүдэлмэришье хүнгэрхэ һэн.

Лейда Пейпсын согтой халуун үүсхэлые малшан бүхэн һайшаана, дэмжэнэ. Тэрэнэй халуун уряал мал ажалай һалбари бүхэндэхи үшөөл хэрэглэгдээгүй, ашаглагдаагүй ехэ нөөсэнүүдые элирүүлгэдэ сүм зорюулагданхай ха юм. Бүхы арга болюмжонуудаа богони саг соо, табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ шадамараар хэрэглэжэ, малһаа абтадаг шэмэ шүүһыень, ашаг олзынь арьбадхажа, гүрэндөө тоһолиг һү, тарган мяха, алталиг нооһо ехээр худалдаял. Бүри ехэ ашаг олзотойгоор хүдэлжэ, шанар һайнтай, хямда сэнтэй һү, мяха, нооһо абахыемнай партиимнай Центральна Комитет партида, совет арадта зорюулһан Хандалга соогоо уряалаа һэн лэ.

ХАНДАЖАП МИТЫПОВА,
«Победа» колхозой Һубаряагай фермын һаалишан.

* * *

...Эдэ хоёр бэшэгые Һубаряагай фермын Дамбиитан айлайда уншаа һэм.

Дамбиитан мүнөөдэр бултадаа гэртээ. Тэдэнэйхи гэрээр дүүрэн, үбгэд хүгшэдэй үгөөр хэлэхэ болоо һаа, эльгэ дүүрэн айл. Гурбан ехэ басагадынь — Таня, Рэнчэн-Ханда, Дарижаб — гэртээ ерээд, гэр соохиёо һэргээлсэнэ. Гэр соохи иимэ ушар байдалда ээлэгдээд байхадаа, Хандажаб бүри холоһоо абажа эхилээ ёһотой, нигэжэ хэлэбэ:

— Үри бэетэ өөдэлхэ гэжэ эжымни хэлэдэг һэн. Дамбии бидэ хоёр эдэнэйнгээ ерэхэдэ, амаршадаг гээшэбди, бүхы юумыешни хэжэ үгөөд ябашаха. Туһада ороходоо жагсахагүи түргэн лэ байна даа.

Хоёр тохоногоороо стол тулаад, альгаараа хүрин улаан, зөөлэхэн нюураа хашаад һууһан Хандажаб нюдөөрөө, бүхы нюураараа энеэбхилэн байна.

«Хүсэл һаналаа бэелүүлжэ ябахада, ямар зохид, ямар һайхан гээшэб. өөртөө али зэргэ этигэжэ, найдажа ябаха гээшэбши! Иигэжэ хүдэлжэ, табан жэлдэ һү һааха гэһэн түсэбөө гурбан жэл юһэн һара соо дүүргэжэ шадаад ябана гээшэ аабзаб. Энэ туйлаһан амжалтымни үрэ дүн харагдажа, мэдэрэгдэжэ байна. Ажалдаа шармайжа, урагшаа зүдхэжэ ябаһан хүниие партимнай, гүрэн түрэмнай ямараар хүндэлнэ гээшэб. Бишье нэрэ хайрада хүртэхэдөө, баярлаһан хирээ бархирдаг гэдэгтэл, досоогоо уяран һуугаа һэм. Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдахадаа, иимэ ехэ хайрада наһан соогоошье хүртэхэб гэжэ һанаагүйб. Тэрэ орден зүүлгэжэ байхадань, Һубаряагаймни фермэ, суугаа хүдэлдэг нүхэдни, даажа байдаг үнеэдни бултадаа нэгэ мүһэн нюдэндэмни харагдахадал гээ һэн» — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Хандажабые үгэ хэлэндэ иимэ бэрхэ юм гэжэ би һайса мэдэхэгүй ябааб. Хандажабай энеэбхилэн һагад, хэлэжэ байһан юумэн тушаагаа элдэбын нуталбари оруулжа байгаад, үнэн сагаан сэдьхэлһээ ажал тухайгаа зугаалхадань, шагнангүй байхын аргагүй һэн.

С. БАНЗАРАКЦАЕВ.
Яруунын аймаг.

УРАН ҺАЙХАНАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Ахын аймагай уран һайхай бүлгэмэйхидэй наада, зүаг, хатарнуудые бэлдэхэ хэтэнь туһалха зорилготойор Улаан-Үдэ хотоһоо арадай ан бүтээлэй байшангай хүмэрилэгшэ С. Шаглаев, Д. назаровай нэрэмжэтэ Буряай гүрэнэй багшанарай дээ һургуулиин студентнэрэй байгалай долгинууд» гэжэ самблиин уран һайханай тэлбэрилэгшэ В. Гунзынов шэд ерэжэ ажаллаа. Шэнэ нар нааданнуудые, дуунуу е гүйсэдхэхэ талаар тэдэнэр ала ехэ юумэ хэбэ.

Нүхэр Гунзынов Орлигой нда һургуулиин багшанар олон һурагшадта ошожо, ал хүдэлмэри тухайдаа һорхолтойгоор хөөрөө. Удаань э хэдэн бальна хатарнуудые заажа, сугларагшадые һургаа. Энэ уулзалга ехэ хүхюун оршон байдалда үнгэрөө.

Эдэ нүхэдэй туһаламжаар аймагай «Саяан» гэжэ соёлой байшангай артистнар нютагаархидтаа һонирхолтой наада, зугаа харуулаа. Ехэ программатай концертын номер бүхэн аймагай түрүү хүнүүдтэ, дайнай ветерануудта зорюулагдаа. Энэнь ехэ һайшаалтай, сугларагшадай зүрһөө хани халуунаар хүлеэгдэжэ, нэрьемэ альга ташалгаар угтагдадаг байгаа.

Гадна городой айлшад өөһэдөө концертын нааданнуудта хабаадалсажа, тэрэнние бүри һонирхолтой, гүнзэгы удха шанартай болголсобо. Жэшээлхэдэ, С. Шаглаев аймагай эрхим багшанар Д. Д. Мункоиова, М. И. Истомина, З. Д. Галсанова, Г. А. Иванова гэгшэдтэ зорюулжа, жэмбүүр дээрэ Буряад аялгануудые ирагуу гоёор зэдэлүүлбэ. Мүн В. Гунзынов буряад, монгол арадуудай дуу дуулажа, хатарнуудые уран нугархайгаар гүйсэдхэжэ, сугларһан зониие ехэтэ баясуулаа, һонирхуулаа.

Тиихэдэ нютагай артист Нима Галсанов «Аха нютаг», «Амар мэндэ» гэһэн дуунуудые уран һайханаар гүйсэдхэбэ. Нүхэр Галсанов уран һайханай бүлгэмэй эгээ үнинэй гэшүүн мүн. Тэрэ Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэдэг уран һайханай харалгануудта олон удаа хабаадалсажа, лауреадай нэрэ зэргэдэ нэгэнтэ бэшэ хүртэһэн байха юм.

1975 оной уран һайханай республиканска конкурсын лауреат, аймагай гэр байрануудые баридаг ба шэнэлэн һэльбэдэг комбинадай директор Цыренжап Цыденов буряад арадай дуунуудые зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ гоёор дуулажа, нютагаархидаа баясуулба.

Аймагай больницын врач Вячеслав Олзошкиниие ехэ бэрхэ хатаршан гэжэ нютагаархиднай үнинэй мэдэхэ. Нүхэр Олзошкин ехэ хүнгэн, нугархай бэетэй. Тэрэнэй гүйсэдхэһэн «Кубын арадай хатар», буряадай «Талын хатар», «Ургашан» болон бусад хараташадай зүрһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Аймаг доторoo мэдээжэ болоһон дуушан, аймагай Советэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Василий Бильтагуров, ажалшадай эрилтэнүүдые хангадаг комбинадай хүдэлмэрилэгшэ Вера Борбуева, жолоошон Петр Булатов, аймагай больницын хүдэлмэрилэгшэ Анна Гыргенова, соёлой хүдэлмэрилэгшэ Дулма Доржиева болон бусад буряад, ород арадуудай дуунуудые эрхим һайнаар дуулажа, магтаалда хүртөө.

«Саяан» гэжэ соёлой байшангай артистнар городһоо ерэһэн нүхэдэйнгөө аша үрэтэй туһаламжада шадамараар түшэглэн, удха шанартай наада табиба бшуу. Энээнһээ урда тээ тэдэнэр аймагайнгаа колхозуудай малшадта яһала олон зүжэгүүдые, наада болон концертнүүдые харуулһан байгаа.

Һаяхан Ахын аймагай артистнар хүршэ Түнхэнэй аймагай тарияашадта, механизаторнуудта, малшадта, алба хаагшадта заншалта болоһон андалдаата концертнүүдые харуулаа.

Вл. ГАЛСАНОВ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ХҮДЭЛӨӨН ҮРГЭДЭНЭ

ПРАГА. Ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад болон үйлэдбэридэ шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй хүдэлөөн ЧССР-тэ жэлһээ жэлдэ улам үргэдэнэ. Мэргэжэлтэдэй тоолоҗо гаргаһанай ёһоор, мүнөө ЧССР-тэ энэ хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай тоо хахад миллиондо хүрэнхэй.

Дайнай һүүлээр үнгэрһэн гушан жэл соо республика дотор бүхыдөө ухаалан зохёолгын 142 мянган, мүн уралан нарижуулгын 4 миллион дурадхал оруулагдаһан байна. Эдэнэй олонхинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые нэбтэрүүлһэнһээ 110 миллиард крон сэнтэй экономическа олзо доход ороо гэжэ ЧССР-эй федеральна статистическэ управлени элирхэйлэн мэдээсэнэ.

«БАЛКАНКАРАЙ» ТЭМДЭГТЭЙГЭЭР

СОФИ. Ашаа үргэхэ, зөөхэ машинануудые бүтээн гаргадаг «Балканкар» гэжэ гүрэнэй ажахын нэгэдэл арбан жэлэй саада тээ байгуулагдаһан юм.

1974 ондо нэгэдэлэй заводууд 35 мянган электрокар, 73 мянган электротельфер, 9,5 мянган мотокар үйлэдбэрилэн гаргаһан байна. «Балканкарай» тэмдэгтэй машинанууд дэлхэйн 60 орондо мэдээжэ болонхой. Нэгэдэлэй продукциин ехэнхи хубинь социалис оронуудта эльгээгдэнэ. Советскэ Союз иимэ машинануудые эгээл олоор худалдан абадаг.

БОЛГАРИИН СЭНХИР ЗАМУУД

СОФИ. Жэл бүри хилын саана худалдагдадаг, хилын саанаһаа асарагдадаг бүхы ашаанай 80 гаран процентнь Болгариин уһан замаар зөөгдэдэг. Болгариин Арадай Республикын тугтай суднанууд дэлхэйн олон далайнуудай уһанай нюрууе эсхэнэ.

«Уһанай транспорт» гэжэ гүрэнэй ажахын нэгэдэл хэдэн жэл соо түрүү зэргэдэ ябана. Нэгэдэлэй коллектив үнгэрһэн 1974 ониие амжалтатайгаар түгэсхөө. Жэлэй түсэб алишье талаараа дүүргэгдээ һэн. Арадай ажахын хэрэглэлдэ даабариһаа гадуур мянгаад тонно ашаан зөөгдөө.

БАРИЛГЫН АЖАЛЫЕ ОНЬҺОЖОРУУЛГА

БУХАРЕСТ. Энэ табан жэлэй һүүлшын жэлдэ Румынида промышленна болон агрозоотехническэ 530 барилга ашаглалгада оруулагдаха. Эдэнэй олонхинь мүнөө ашаглагдажа эхилэнхэй, харин заримандань эршэтэ ажал бурьялна — барилгашад түхеэрэлгэнүүдые хабсаралгаяа болзорһоонь урид тушаахын түлөө тэмсэнэ. Ажахын үйлэдбэрине түргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ тусхай техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Мүнөө үедэ Румыниин барилганuудта 12 мянга гаран машина, оньһон түхеэрэлгэ хүдэлнэ.

Мүнөө барилганууд дээрэ газар ажалай 85, бетон ажалай 96, ашаа үргэхэ, буулгаха ажалай 88 процентнь оньһожоруулагданхай.

БИТТЕРФЕЛЬД ХОЕРДОХЕО МҮНДЭЛБЭ

БЕРЛИН. Биттерфельддэхи химиин заводуудай зарим цехүүд үнгэрһэн зуун жэлдэ баригдаһан, эдэнэй продукци олон ороной мэргэжэлтэдэй дунда суурхадаг байһан. Гэбэшье, тэрэнэй алдар суу һаяшаг, ГДР-эй байгуулагдаһаар 20 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэ үеэр тараһан гэхэ. Тиихэдэ олон ондоо тээ тарашаһан заводууд нэгэдхэгдэжэ, «Биттерфельд» комбинат — ороной химиин промышленностиин түрүү предприяти болоһон юм. Тэрэ республикын промышленна ехэ предприятинуудай нэгэн болоно.

Бүтээн гаргагдадаг продукциин гурбадахи хубинь дэлхэйн 57 орондо. эгээл түрүүн СЭВ-эй гэшүүн-оронуудта худалдагдана.

ОВОЩ ЕХЭЭР УРГУУЛАГДАНА

БУДАПЕШТ. Венгридэ овощ ургуулгые хүгжөөхэ талаар правительствын 1971 ондо абаһан программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ республикын ажахынууд энэ талаар горитой амжалта туйлаа. Энэ жэлдэ 125 мянган гектар талмайда овощ таригданхай. Мэргэжэлтэдэй тоолоҗо гаргаһанай ёһоор, овощ 1,8 миллион тоннодо хүргэгдэжэ, нёдондо жэлэйхиһээ 10 шахуу процентээр дээшэлхэ байна.

ХАНИ БАРИСААН ХҮГЖЭНЭ

БУДАПЕШТ. Электронно-тоолон тодорхойлолгын техникэ бүтээн худалдалгаар Советскэ Союз Венгри хоёрой хоорондо байгуулагдаһан хани барисаан жэлһээ жэлдэ хүгжэнэ. 1971—1974 онуудта ЭВМ болон электронно түхеэрэлгэнүүдые худалдалгын хамтын хэмжээн 50 миллион түхэригтэ хүргэгдэһэн һаа, ганса энэ жэлдэ хоёр орон бэе бэедээ 65 миллионһоо дээшэ түхэригэй худалдаа хэхэ юм. Түсэбтэ ерэхэ табан жэлдэ электронно техникэ бэе бэедээ худалдалга энэ табан жэлэйхиһээ 3,5 дахин үргэхэ.

КОРАБЛЬ БҮТЭЭГШЭДЭЙ ГУЛАМТА

ВАРШАВА. Гданьскын политехническэ институт — арадай Польшын дээдэ ехэ һургуулинуудай нэгэн — байгуулагдаһаар 30 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэбэ. «Корабль бүтээгшэдэй гуламта» гэжэ нэрлэгдэдэг институт энэ саг соо танигдашагүй болотороо хүгжөө. Гушан жэл соо 24 мянга гаран судна бүтээгшэд, мэргэжэлтэд энэ институт дүүргэжэ гараһан байна. 1200 багшанар болон эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд эндэ хүдэлнэ, 9 мянган студент һурана.

ХАНИ БАРИСААНАЙ НЭРЭМЖЭТЭ

ПРАГА. «Чехословак-совет хани барисаанай коллектив» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн социалис ажалай 280 бригада Урда-Моравска областьдо хүдэлнэ.

Энэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэнь бэлэн бэшэ юм. Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые саг үргэлжэ харуулһанайнь, совет нүхэдэйнгөө түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлһэнэйнь түлөө иимэ нэрэ зэргэ олгогдодог байна.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ҮНДЭҺӨӨР

БУДАПЕШТ. Венгриин Арадай Республика — Европодо боксидуудые үйлэдбэрилдэг томо гүрэнүүдэй нэгэн. Энэ жэлдэ орон дотор алюминиин промышленностиин 2.800 мянган тонно тон үнэтэй энэ түүхэй эд малтан абтаха юм. Ерэхэ түсэбтэ табан жэлдэ боксидуудые малтан абалгые 3,5—4 миллион тоннодо хүргэхэ гэжэ түсэбөөр хараалагдаа.

СССР болон СЭВ-эй гэшүүн бусад оронуудтай бата хани барисаа байгуулһанайнгаа ашаар ВНР боксит малтан абалгын промышленностиие үргэдхэхэ аргатай болоо. Шанаржуулагдажа боксит болгогдоһон түүхэй эд Венгриһээ Советскэ Союзда эльгээгдэнэ. Тэрэ боксидынь алюмини болгогдоод, Советскэ Союзһаа ВНР-тэ һөөргэнь эльгээгдэдэг. Шанаржуулагдажа боксит болгогдоһон 330 мянган тонно түүхэй эд, 165 мянган тонно алюмини хоёр орон 1980 он болотор нэгэ нэгэндээ эльгээлсэхэ ёһотой.

СЬЕНФУЭГОСЭЙ ШЭНЭ БАЙДАЛ

ГАВАНА. Кубын урда эрьедэ оршодог Сьенфуэгос хото шадар шэнгэн кислород үйлэдбэрилхэ завод — химиин томо комбинадай барилга эхилбэ. Совет үйлэдбэриин мүнөө үе сагай эрилтэдэ харюусама шэнэ автомат түхеэрэлгээр энэ предприяти бүрин хангагдаха байна.

Сьенфуэгос — далайн томо порт. Кубын худалдаа наймаанай харилсаатай дэлхэйн олон оронуудай суднанууд үдэр бүри энэ портдо орожо байдаг.

АХА ЕҺОНОЙ ТУҺАЛАМЖА

БУХАРЕСТ. Синтетическэ каучугай Румыниин түрүүшын, мүнөө дээрээ гансахан завод Борзешти хотодо СССР-эй техническэ туһаламжаар 10 жэлэй саада тээ бодхоогдоһон байгаа. Жэл соо 60 мянган тонно изопрен каучук үйлэдбэрилхэ хүсэтэй мүнөөнэй шэнэ завод совет техническэ туһаламжаар энэ хотын захада бодхоогдожо байнхай. **(ТАСС).**

ҮНДЭР НАҺАТАЙ БОЛОБОШЬЕ...

АЖАЛШАДАЙ бэшэгүүдһээ

Михаил Андреевич Киреев Улаан-Үдэ хотын Октябрьска ороной эгээл эдэбхитэй лекторнуудай нэгэн мүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай урда тэрэ Сэлэнгын аймагай «Стахановец» газетын редактораар ажаллажа байгаа. 1940 ондо тус газетэ Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадаа һэн. Тиихэдэ газетын редактор М. А. Киреев Бүхэсоюзна выставкомой дипломдо хүртэжэ, республикын Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

1941 онһоо 1956 он болотор — 15 жэлэй туршада таһалгаряагүй Совет Армиин зэргэдэ алба хэһэн байна. Тиигэхэ зуураа политическэ хүдэлмэридэ ябажа, офицернүүд болон сэрэгшэдэй дунда хүндэтэй болоо бэлэй.

Удаань Совет Армиин зэргэһээ табигдажа, һайн дураараа лекционно хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадана. Тэрэнэй фото-зураг Октябрьска районой эрхим лекторнуудай Хүндэлэлэй самбарта гаргагданхай. Ажалшадай дунда уласхоорондын асуудалаар лекцинүүдые һонирхолтойгоор уншажа, олоной анхарал ехэтэ татана. Олониитын хүдэлмэридэ оролдосо ехэтэйгээр хабаадаһанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар хоёрдохео шагнагданхай. Мүн тиихэдэ «Знание» бүлгэмэй Россин Федерациин, Буряадай организацинуудай Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэһэн байна.

Нүхэр Киреев мүнөө «Знание» бүлгэмэй Октябрьска районно организациин президиумэй гэшүүнээр, райондохи дайнай болон ажалай ветерануудай советэй түрүүлэгшээр һунгагданхай. Бүлгэмэй районно организациин уласхоорондын асуудалаар лекторнуудай секциие хүтэлбэрилнэ.

Үндэр наһатай болоҗо, пенсидэ гарабашье, Михаил Андреевич ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһаар. Уншаһан лекциинь шагнагшад тэрээндэ ходо доо баяр баясхалан хүргэжэ ябадаг юм.

Н. ХАЗАГАЕВ.

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР. Степанакертска электротехническэ заводто бүтээгдэһэн светильнигүүд манай орондо, хилын саанашье ехэ суутай юм. Тэдэниие хүн зон дуратайгаар худалдан абадаг. Предприятиин продукци хилын саанахи 18 гүрэндэ худалдагдажа, тэрэнэй хахадынь гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн байна.

Тус заводой хэдэн зуугаад хүдэлмэришэд ажалайнгаа бүтээсэ нилээд дээшэлүүлжэ, продукцияа шалгалтагүйгөөр тушаана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой хүдэлмэришэн Рита Карапетян бэлэн болоһон продукци эльгээхэеэ бэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ, ЭМХИДХЭГШЭ

Номой таг

Буряадай мэдээжэ ажал ябуулагша байһан Матвей Иннокентьевич Амагаев тухай ном Буряадай номой хэблэл һаяхан гаргаба. Тус номой автор — түүхын эрдэмэй доктор, профессор Н. П. Егунов.

М. И. Амагаев үшөө 1921 ондо гаража эхилһэн «Буряад-Монголын үнэн» (мүнөө «Буряад үнэн») газетын түрүүшын редактор байһан юм.

Боохоной аймагай Доодо аймагут гэжэ нютагта түрэһэн Матвей Амагаев арадай эрдэмшэ байһанаа эрдэмтэн, интернационалист, гүрэнэй ажал ябуулагша болотороо ураһан байна. Тэрэ Буряадай автономито совет социалис республикые тогтоон байгуулалсаһан хүнүүдэй нэгэн мүн. Матвей Иннокентьевич бага наһанһаа эхилжэ, революционно үзэл бодолтой болоһон бэлэй. 1916 онһоо хойшо политическэ хөөрэлдөөнүүдые нютагайнгаа хүн зоной дунда үнгэргэдэг болоһон, харин 1917 онһоо хойшо РСДРП-гэй гэшүүн болоһон байгаа. Эрхүүдэ совет засагай тогтоһоной удаа Матвей Амагаев политическэ ажал ябуулгаяа улам үргэдхэһэн бэлэй. Сагаантанай эзэрхэ байха үедэ тэрэ багшанарай институтда һурадаг, буряад залуушуулай дунда совет засаг тухай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байһан юм. Энээн тушаа номой дотор иигэжэ бэшэнэ: «Тэрэ үедэ Эрхүүдэ һурадаг залуушуул «Арсенальская—66» гэжэ номертой гэртэ суббото бүри сугларжаад, элидхэлнүүдые, рефераднуудые шагнажа, тэрэ үеын байдал тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг байгаа. Энэ суглаанда залуушуулһаа гадна Эрхүү хотын алба хаагшад, Эрхүүгэй губерниин, Шэтын областиин районуудһаа ерэһэн ниитын ажал ябуулагшад хабаададаг байгаа». М. И. Амагаев тэрэ үедэ революционно түрүү үзэл бодолтой залуушуулай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн болоһон бэлэй. Зүгөөр Колчагай мүрдэгшэдһөө тэрьелхэ баатай болоһон М. И. Амагаев Алас-Дурна зүг руу ошоод Приморско обкомой агитационно-пропагандистска таһагта ажаллаа. Тэрэ үедөө Алас-Дурна зүгэй университедтэ һуралсаа.

Һүүлээрнь Ангарска райревкомой түрүүлэгшээр, мүн ДВР-эй Буряадай автономито областиин ревкомой түрүүлэгшээр ажаллаһан байна. Марксизм-ленинизмын һургаалда үнэн сэхэ революционер Матвей Иннокентьевич Амагаев ангиин шанга тэмсэлэй үедэ совет засагай дайсадтай, националистнуудтай тэмсэжэ, партиин политикые арад зоной дунда шадамар бэрхээр тараан дэлгэрүүлдэг байгаа.

М. И. Амагаевай үүсхэлээр ДВР-эй Буряадай автономито областьдо партийна организаци эмхидхэн байгуулагдаһан юм. Энэнь манай республикын партийна организациин зэргын ургалтада, марксистско-ленинскэ үзэл сурталай нүлөөе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоо һэн. Буряад орон социалис байгуулалтын замда гарахадаа, экономическа болон соёлой талаар дэбжэлтэдэ гараха гэжэ мэдэдэг байгаа. Ушар тиимэһээ Буряадай автономито совет социалис республика байгуулха талаар М. И. Амагаев ехэ ажал ябуулһан байна. Буряадай автономито совет социалис республика байгуулха тухай документ тэрэнэй гар табилгатайгаар Москвада эльгээгдэһэн бэлэй.

Буряадай автономито совет социалис республикын байгуулагдаһанай һүүлээр М. И. Амагаев Советүүдэй 1 съезд дээрэ республикын Арадай Комиссарнуудай Советэй түрүүлэгшээр һунгагдаһан байна. Тэрэ партийна болон ажахын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байбашье, Буряадай номой хэблэл, республикын типографи байгуулха гэхэ мэтэ олон шухала асуудалнуудые бодото дээрэнь шиидхэлсэһэн юм. Тэрэ үедэ М. И. Амагаевай хүтэлбэри доро «Манай Буряад орон» гэһэн журнал гаража, Буряад ороной социалис байгуулалтада шухала үүргэ дүүргэһэн байна.

М. И. Амагаев революционно үзэл бодолтой, интернационалист байһан тула Монгол орондо ошожо, Монголой революционно үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадалсаһан, туһа хүргэлсэһэн юм. Тэрэнэй Монголдо ябуулһан ехэ ажал ном дотор дүүрэнээр харуулагдаба. Гэхэтэй хамта, Ленинградай зүүн зүгэй институдай хүтэлбэрилэгшэ байһан тухайнь тон богонеёор хэлэгдэнэ. Тэрэшэлэн буряад арадай үнэн сэхэ хүбүүнэй хани нүхэд ба соратнигууд тухай багаар бэшэгдээ.

Тэрэ үедэ Эрхүүгэй залуушуул марксизм-ленинизмын һургаалые арад зоной дунда дэлгэрүүлхэ ехэ гүнзэгы удха шанартай ажал ябуулдаг байгаа. Гэбэшье, тэдэнэй дунда буржуазна, оппортунис үзэл бодолтой хүнүүд бии байгаа. Революционно тэмсэлэй үедэ буряад арадай хүбүүд тодорон гарадаг һэн.

Энэ үеын залуушуулай ажал ябуулга, наука, литература болон искусствада горитой һуури эзэлжэ, үшөө тодорхойгоор харуулагдаха ёһотой.

Эдэ дутагдалнууд профессор Н. П. Егуновой М. И. Амагаев тухай бэшэһэн номой научна болон хүмүүжүүлхы ехэ удха шанарые доошолуулнагүй. Зүгөөр энэ ном манай республикын революционно баян түүхын нэгэ хуудаһые дүүрэнээр харуулба гээшэ.

Э. ДОБОЛОВА,
философиин эрдэмэй кандидат.

Тамара Ивановна Балакало Октябрьска районой 4-дэхи поликлиникэдэ ажалладаг юм. Хирургическа кабинетэй медсестра нүхэр Балакало мэргэжэл ехэтэй, бэлэдхэл һайтай, зөөлэн гартай. Уриин зулгы медсестрада үбшэнтэн бүхэн гүн сэдьхэлэй баяр хүргэжэ байдаг. Коммунис ажалай ударник Т. И. Балакало нүхэдтөө хүндэтэй, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байдаг. Тэрэ тусхай мэргэжэлтэдэй отделениин профорг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. И. БАЛАКАЛО.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

• телефон • телеграф • радио

БЕЛГРАД

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ЗАРИМ ЗОХЁОЛНУУД ЮГОСЛАВИДА ХЭБЛЭГДЭБЭ

ТАСС

«Леонид Ильич Брежнев. Зарим зохёолнууд» гэһэн ном Белградай «Коммунист» гэжэ хэблэлдэ барлагдан гаргагдаба.

Элдэб темэнүүдээр Л. И. Брежневэй бэшэһэн статьянууд, хэлэһэн үгэнүүд дотор Советскэ Союзай хүгжэлтын, КПСС-эй, Совет правительствын гадаадын политикын ба уласхоорондын ажал ябуулгын олон асуудалнууд үргэнөөр харуулагдана гээд номой оршол соо хэлэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь партиин хүтэлбэрилхы хамтын зүргааниие толгойлон, хүгжэлтын мүнөөнэй шатада СССР-эй урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ КПСС-эй ажал ябуулгые хүтэлбэрилнэ, Советскэ Союзай экономическа ба ниитын хүгжэлтын удаан болзортой программа тэрэнэй статьянууд, хэлэһэн үгэнүүд соо табигданхай. ороной экономико, хамгаалхы хүсэ саашадань бэхижүүлхэ, совет хүнүүдэй байдал улам һайжаруулха, социалис демократи хүгжөөхэ, ороноо хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые улам үргэнөөр хабаадуулха, соёл гэгээрэл саашадань хүгжөөхэ, СССР-эй арадуудай хани барисаа бэхижүүлхэ замуудые хараалан хай.

ВАШИНГТОН

Тель-Авив «гуйраншална»

ТАСС

Американ хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Израилиин премьер-министр И. Рабин США-гай президент Дж. Фордтой, мүн американ бусад тусхай тушаалтадтай хөөрэлдөөнүүдые хэхэ үедөө сэрэгэй ба экономическа туһаламжа үзүүлхэ тухай асуудалда гол анхаралаа хандуулһан байгаа. Синайн хахад арал дээрэ Египедэй ба Израилиин сэрэгүүдые һалгаан тараалгын хоёрдохи шата тухай Египедтэй хоорондуурхи шэнэ хэлсээ баталха аргатай байһан тухайдаа зүбшэлһэн байна. Израиль түрүүшээр иимэ хэлсээ баталаад, удаань Дүтын Зүүн зүгэй асуудалаар Женевэдэхи эбэй конференциин хүдэлмэриие һэргээхэ тухай асуудалые хаража үзэхэ байна гэжэ Рабин хэлэбэ. Тиихэдээ Египедэй зүгһөө шэнэ буултануудай хэгдэхые тэрэ хүсэнэ. Суэцкэ канал соогуур Израилиин ашаа зөөхые зүбшөөхэ тухай тиимэ «нюуса найдуулгануудаа» бэелүүлхыень Израилиин правительство эрилтэ табина.

САЙГОН

Сайгоной амгалан ажал хэрэгүүд

ТАСС

Эндэхи текстильнэ промышленностиин олон предприятинуудай хүдэлмэришэд үйлэдбэреэ һэргээбэ. «Тян А» гэжэ комбинадай бүд нэхэгшэд арьбалһан эдлэл хэрэгсэлнүүдээ гамтайгаар гаргашалжа, нэгэ халаан соо 5 мянга гаран метр нейлон ба синтетическэ бусад зүйлэй эд бүд нэхэнэ. Комбинадай баригдаһанһаа хойшо иимэ ехэ амжалта туйлагдаагүй юм. Һаяар комбинадай хүдэлмэришэд гурбан халаанда хүдэлмэрилдэг болохо.

«Истфилко», «Дакотэкс» гэжэ фабриканууд Урда Вьетнамай текстильнэ бусад предприятинуудта шухала хэрэгтэй синтетическэ ба пумаажан утаһа ехээр үйлэдбэрилнэ.

Текстильнэ ба хүнгэн промышленность Урда Вьетнамда эгээл хүгжэһэн һалбаринууд болоно. Эдэнэй предприятинууд мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай. Дүршэл ехэтэй, мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэд эндэ ажаллана. Эдэ һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ арга бии.

ЛИССАБОН

Португалиин Компартиин мэдүүлгэ

ТАСС

Португалиин Коммунис партиин ЦК-гай политическэ комисси орон доторхи байдал тухай мэдүүлгэ тунхаглуулаа. Үдэр хоногой үнгэрхэ тудам хархис хүсэнүүдэй эсэргүүсэлтэ улам үргэдэнэ гээд энээн дотор хэлэгдэнэ.

Хүгжэлтын харгы зам тодо наринаар тодорхойлхо саг тулажа ерээ гээд ПКП-гэй ЦК-гай политкомисси заана. ДВС-тэй үргэн ниитэ арад зоной холбоон Португалиин революциин залан шэглүүлхы хүсэн байһаар зандаа.

Ажалшадай ба үргэн ниитэ арад зоной ябуулгануудай нэгэдэл революционно хүгжэлтын шухала нүхэсэл болоно. Эрхэ сүлөө, демократи, национальна бэеэ дааһан байдал хангаха, социализм байгуулха гээшэ гол шухала гээд Компарти үргэн ниитэ арад зониие уряална.

КАИР

ЕГИПЕДЭЙ-КИПРЭЙ КОММЮНИКЕ

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал хангахын тула булимтаран эзэмдэһэн Араб газар нютагуудһаа Израилиин сэрэгүүдые бүрин гаргаха, Палестинын араб арадай үндэһэн эрхэнүүдые хангаха шухала гээд Египедэй президент А. Сададай, июниин 16-һаа 18 болотор албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Кипрэй президент Архиепископ Макариосай хоорондо болоһон хөөрэлдөөнүүд тухай Египедэй-Кипрэй хамтын коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Дүтын Зүүн зүгэй асуудалые шиидхэхэ Женевэдэхи эбэй конференцидэ Палестинын арадай түлөөлэгшэ энээндэ хабаатай бусад талануудай түлөөлэгшэдтэй хамта хабаадаха ёһотой гэжэ хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд баталба.

Гадаадын зүгһөө Кипртэ хамааралсалгые болюулха уряатайгаар Египет хандаад, Кипрэй Республикын газар дайдын бүрин бүтэн, бэеэ дааһан байдалтай байхые хангаха шухала гэжэ мэдүүлээ.

Президент Макариос хөөрэлдөөнүүдэй һүүлээр эмхидхэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Палестиные сүлөөлхэ эмхиин түлөөлэлгэтэ эмхи һаяар Кипртэ бии болгогдохо юм гэжэ мэдээсээ. Кипрэй асуудалые үнэн зүбөөр шиидхэхын түлөө, арал дээрэһээ гадаадын бүхы сэрэгүүдые гаргахын түлөө киприодууд сэхэ шууд тэмсэхэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ВАРШАВА

ЕВРОПОДО ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХЫН ТҮЛӨӨ

ТАСС

Социалис союзнигуудтаа, нэн түрүүн эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг СССР-тэй хамта Польшын Арадай Республика эб найрамдалай ба шахардуу байдал һуларуулха политика залан сэхээр бэелүүлнэ. Европо түбидэ, бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал батаар хангаха, али харилсаа холбоо тогтоохо гээшэ энэ политикын гол зорилго болоно гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Франциин Республикын президент В. Жискар д'Эстэнэй хүндэлэлдэ эмхидхэгдэһэн обедэй үедэ мэдүүлбэ.

Уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха хэрэгтэ аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байһан зүблөөн шухала үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ Э. Герек тэмдэглээ. Энээндэ хабаатай гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар тус зүблөөн һаяар дүүрэхэ байха.

Польшын экономико хүгжөөлгын асуудалнуудта Э. Герек дэлгэрынгээр тогтожо хэлэбэ. Эхэ ороноо мүнөөнэй экономическа ба ниитын талаараа хүгжэһэн гүрэн болгохые оролдонобди. Тиин социалис хүгжэлтын замаар, агууехэ Советскэ Союзтай, социалис бусад оронуудтай хани барисаатайгаар дабшанабди.

Франциин Республикын президентын албанай хэрэгээр Польшодо ерэлгэ польско-француз харилсаае хүгжөөлгэдэ шухала удха шанартай байха гээд Э. Герек түгэсхэлдөө хэлээ.

Франциин президент В. Жискар д'Эстэн харюугай үгэ хэлэхэдээ, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ-Европын зүблөөн шухала удха шанартай байна гэжэ тэмдэглэбэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Европын оронуудай түлөөлэгшэд иимэ зүблөөндэ хамтаараа түрүүшынхеэ сугларжа, хоорондохи харилсаа холбоогоо хүгжөөхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байна.

Ниитэ-Европын зүблөөнэй түгэсхэхы шата һаяар болохо гээд этигэжэ найдажа байһанаа Франциин президент мэдүүлээ. Энэ зүблөөе амжалтатайгаар түгэсхэхын тула Франци, Польшо ехэ юумэ хэхэ байха гэжэ тэрэ нэмэбэ.

АНКАРА

Американ-туурэг харилсаан

ТАСС

Орон дотор бии байһан американ сэрэгэй баазанууд тушаа шэнэ гурим тогтоохо асуудалые Турциин правительство США-тай зүбшэн хэлсэхээр шиидэнхэй гээд Турциин гадаадын хэрэгүүдэй министр Ихсан Сабри Чаглаянгиль эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Турциин правительство США-гай правительствада ното эльгээбэ. Турцида зэбсэг хэрэгсэлнүүдые худалдалгаяа болюулха тухай Холбоото Штадууд шиидхэбэри абахадаа, өөһэдыгөө хамтынгаа хүсөөр хамгаалха тухай хэлсээгээ буруу һүргөө гээд тэрээн дотор хэлэгдэнэ. Тиимэһээ Турци шухала хэмжээнүүдые абаха эрхэтэй байна.

ТОЛИ

АЖАБАЙДАЛАЙ БОГОҺО ДЭЭРЭ

Арбан долоон наһаяа хүсэжэ ябаһан хүбүүд, басагадай айхабтар ехэ харюусалгатай хаһа ерэбэ. Дунда һургуулинуудые дүүргэһэн эдир хүнүүд өөрынгөө дуратай мэргэжэл шэлэжэ абахань, ажабайдалай үргэн харгыда гарахань. Тэдэнэй зариманиинь дээдэ һургуулинуудта орохо, нүгөөдүүлынь түрэл ажахыдаа үлэжэ хүдэлхэ, гурбадахинь СПТУ гү, али ГПТУ-да һуража, хүдэлмэришэнэй ямар нэгэн мэргэжэлтэй болохо.

Ямар һайхан зам совет залуушуулые хүлеэжэ байнаб! Залуушуул — манай агуу Эхэ ороной ерээдүй. Завод, фабрикануудай цех соо, колхоз, совхозуудай поли, нуга сабшалан дээрэ, дээдэ һургуулинуудай аудиторинууд соо, Совет Армиин зэргэдэ — хаанашье залуушуул. Байгал-Амарай түмэр замай, КамАЗ-ай барилганууд дээрэ, шэнэ газар элдүүрилгэ, намаг налхи хатаалга, байгаалиин баялигые бэдэрэлгэдэ хэды олон залуушуул хабаадананаб, баатарлигаар ажалланаб.

ВЛКСМ-эй XVII съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И Брежневэй хэлэһэн үгэһөө хэдэн мүр эндэ дурдая. «Совет хүнүүдэй, илангаяа манай гайхамшагта залуушуулай баатар ажал хадаа ороноймнай зүүн зүгтэхи айхабтар ехэ газар дайдые, байгаалиин баялигые ашаглажа шадаха байна. Эхэ ороноймнай карта дээрэ шэнэ предприяти, городууд бии болохо. Дунда ба дээдэ һургуулитай залуушуул, коммунизм байгуулагшадай шэнэ үетэн ажабайдалда эзэн ёһоор орохонь» — гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ һэн.

Бухы совет арадай баатар тэмсэлэй, асари ехэ барилганuудай ербын бодожо байһан, юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэгдэжэ байһан оршон байдалда, шэнэ дэбжэлтын үедэ эдир хүбүүд, басагаднай дунда һургуулинуудые дүүргэхэнь, ажабайдалай замда гарахань.

Ажалша коллектив соо хүмүүжүүлэгдэһэн хүбүүд, басагадай зам харгые тон һайнаар мэдэнэбди. Одоол эндэ эдир хүбүүд, басагад гүрэн түрынгөө, түрэл арадайнгаа урда тээхи харюусалгаяа тон һайнаар мэдэржэ эхилнэ. Ажалай амта шүүһэ, түхэригэй үнэ сэн, хүнэй харюусалга, үүргэ гээшые һайнаар, шуһа мяхаараа мэдэрһэн лэ эдиршүүл, залуу хүбүүд, басагад ажабайдалайнгаа замда батаар ороно, хүрьһэтэ газар дээрээ хүдэр хүлөөр зогсоно, ерээдүй тээшээ найдамтайгаар харана. Жэшээ болгон, эндэ нэгэ хүбүүн тухай дурдая.

Захааминай аймагай Санага тосхоной хүбүүн Василий Гунзенов арбадахи класс дүүргэд, дээдэ һургуулида орохо гэжэ оролдоогүй. Һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр түрэл нютагтаа ажаллаа, һүүлдэнь Улаан-Үдэ хото ерэжэ, түмэр замда паровозой мащинистын туһалагшаар хүдэлөө. Нилээд боргожоһон, ажал гээшын амта шүүһэ таниһан Вася хүбүүн Москва хотын инженернэ-барилгын институт дүүргэд, мэргэжэлээрээ хүдэлһэн юм. Эхэ орондоо туһатай хүн болохын хойноһоо оролдохо гээшэмнай һайн һайхан хүсэл. Мүнөө үедэ Василий Гунзенов Ленинград хотодо аспирантурада һурана.

Үшөө нэгэ жэшээ. Дуратай мэргэжэлээ шэлэн олохо гээшэ ехэ удха шанартай. Манай Улаан-Үдэ хотын хүбүүн Анатолий Цыденович Гармаев тухай «Комсомольская правда» газетэ һаяхан бэшээ һэн. Энэ хүбүүн багша болохо хүсэлтэй. Тэрэнь мүнөө бэелжэ байна. Анатолий хүбүүн мүнөө Москва хотын дээдэ һургуулинуудай нэгэнэй дэргэдэхи аспирантурада һурана. Эдир үетэниие һургаха хүн, багша, эрдэмтэ боложо гарахань. Тиигэхынгээ хажуугаар Анатолий Гармаев Москва хотын Тушинска районой нэгэ һургуулида биологуудай кружок эмхидхээд, амжалтатайгаар хүдэлжэ байна. Энэмнай Анатолиин өөрын үүсхэл. Багшын мэргэжэлдэ үнэн зүрхэ сэдьхэлһээ дуратай энэ хүбүүн нэгэшье түхэриг салин абангүй, өөрынгөө һайн дураар тэрэ кружок эмхидхэжэ, ёһотой хүмүүжүүлэгшын бэлиг харуулаа, «үхибүүдэй комиссар» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Түрэлхид, эхэ эсэгэ бүхэн үхибүүдтээ, хүбүүд, басагадтаа дээдэ эрдэм олгохо гэжэ оролдодог. Һайн һайхан хүсэл. Теэд һургуулиин богоһо институдай богоһо хоёрой хоорондохи зай элдэб байдаг ааб даа. Ажалда дүршэхэ, ажал хэхэ гээшэмнай эндэ айхабтар ехэ удха шанартай байна бшуу. Республикымнай зарим һургуулинуудта тракторист, механизаторай мэргэжэлдэ һургаха хэрэг тон һайнаар табигданхай. Жэшээлхэдэ, Захааминай аймагай Михайловкын, Сэлэнгын аймагай Ноёхоной дунда һургуулинуудта энэ хэрэг тон урагшатайтаар ябана. Михайловкын дунда һургуули дүүргэһэн нилээд олон хүбүүд, басагад түрэл ажахыдаа үлэжэ, трактористаар, механизатораар ажаллана. Хэдэн жэл хүдэлһэнэйнгөө һүүлээр тэдэнэй зариманиинь хүдөө ажахын дээдэ һургуулида һурахаяа ороно. Трактористын, механизаторай дүй дүршэлтэй болоһон хүбүүд, басагад һурахадаашье тад ондоо байха юм. Тэдэнэр инженер-механигай, агрономой мэргэжэлтэй болоод хүдэлхэдөө үлүү эрмэлзэл, урма зоригтой байдаг.

Дунда һургуули дүүргэбэл, заатагүй нэгэл институдта орохо, «хушуугаа хэхэ» гэжэ зарим хүбүүд, басагад оролдоно. Тэдэнэй зариманиинь ГПТУ, СПТУ, техникум гэхэ мэтын һургуулинуудые һанаандаа голохо хэбэртэйгшэ. Үнэн дээрээ ГПТУ, СПТУ һургуулинуудай удха шанар айхабтар ехэ. Улаан-Үдэ хотын нэгэ хүбүүе би һайн танихаб. Василий Жигарев гээшэ. Энэ хүбүүн арбадахи класс дүүргэһэнэйнгөө һүүлээр дээдэ һургуулида орохо гэжэ яараагүй. Түрэлхидыньшье баалаагүй. Вася хүбүүн ПТУ (профессионально-техническэ училищи) дүүргээд, шулуушанаар хүдэлөө. Һүүлдэнь Совет Армиин зэргэдэ алба хэжэ ерээ. Армиин зэргэдэ алба хэхэ гээшэ мүн лэ ажабайдалай ехэ һургуули болоно. Тэндэ хүбүүд ёһотойгоор хатуужажа, хүдэржэжэ эхилдэг. Мүнөө Вася Жигарев барилгада мастераар ажаллаха зуураа, дээдэ һургуулида заочноор һурана. Дипломтой инженер болоходоо, барилгын хэрэгэй «нюусые» мэдэхэ хүн байхань ха юм.

Өөрынгөө дурагүй гү, али һуража шадахагүй институдта ороод, хоёр-нэгэн жэл студент ябаһан нэрэтэй болоод, нэгэл шалгалтада унахалаараа зарим хүбүүд, басагад дээдэ һургуулияа хаяжархина. Иимэ ушарнууд олон. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, тэдэ залуу хүнүүд өөрынгөө дуратай мэргэжэл оложо, шэлэжэ шаданагүй ха юм.

Дээдэ һургуулинуудта орохо шалгалтын эхилхэдэ, манай Улаан-Үдэ хотодо түрэлхид, эхэ эсэгэнэр, аханар, эгэшэнэр олон болошодог. Тэдэнэрэй зариманиинь амархаяа бэшэ, харин хүбүүд, басагадаа дээдэ һургуулида «түлхихэеэ» иишэ ерэдэг. Тэдэнэй хүсэл ойлгосотой. Теэд дуратай мэргэжэлээ шэлэжэ шадаагүй, һураха гэһэн эрмэлзэл бодолоор ахиршаг зарим хүбүүд, басагадынь дээдэ һургуулида оробо гэлэй. Түрүүшынь сесси болотор «аһасалдаад» ябаха. Тиигээдшье ёһотой гашуудал голхорол эхилхэ даа.

Жэл бүхэнэй июнь һара соо ехэ олон хүбүүд, басагад арбадахи, наймадахи классуудые дүүргэнэ. Тэдэниие саашадань һургаха институт, техникум, училищинуудай үүдэнүүд үргэнөөр сэлигдэнхэй. Һураха хэрэгтэй. Энэ талаар хэншье хориногүй. Зүгөөр ажалай амта танижа, ажалша коллектив соо хүмүүжүүлэгдэхэ, хатуужаха гээшэмнай тон шухала зорилгонуудай нэгэн болоно бшуу. Хүмүүжэлтэй, ажалай дүй дүршэлтэй болоһон хүн ажабайдалай богоһо зоримгойгоор алхадаг.

Г. ДАШАБЫЛОВ,
журналист.

Мэлс САМБУЕВ

БАЛТИИН ДАЛАЙН ЭРЬЕҺЭЭ ШҮЛЭГҮҮД

1. ХҮБҮҮНЭЙМ ТҮРЭҺЭН ҮДЭР

Түрэлхи нютагһаа, шамһаа холо
Түрэһэн үдэрыеш угтабалби, хүбүүмни.
Юрын энэ үдэрэй гэгээн толон
Юунһээш һайханаар сэдьхэлым хүлгүүлбэ.
Богоһым саана, далайн эрьедэ
Бороотой утын намар оршоно,
Дотоодо таһалгадам хүүен нэрьелдэһэн
Долгидой абяан нэбтэрэн орошоно.
Манай тэндэ түрүүшын саһан
Майла, хадаарнай унаба ёһотой.
Жаахан шинии үнидэ дадаһан
Жабар үлеэнэ ха, шэмэрүүн ольһотой.
Үе сагай һалхин — жэгтэй түргэн! —
Үшөө нэгэ жэлыеш гансата
Алтарһан набшаһандал хамажа үргэн,
Абажа ошобол холын газарта.
Наһанай мүнхэ һалбархые гэршэлэн,
Намараар түрэһэншни, ямар һайхам?!
Улам яаража, алхамаа эршэлэн,
Ургыш даа, минии омог гайхал!
Хэмгүй баяртай эсэгын эрхээр
Хэлэхэ ёһотойб мүнөөдэр үгэ!
Болзорто сагтаа ерэг лэ сэхээр
Бороотой нажар, шуургатай үбэл!
Юумэн бүхэн өөрын гуримаар
Юртэмсэдэ оршон байг лэ одоо.
Элдин дэлхэйдэ наран уринаар
Элшэ туяагаа сасаһай хододоо.
Түүхэтэ ороной эрхэ сүлөөгэй
Түлөөдэ байлдажа, наһанай эртээр,
Хүбүүмни, таанарай үетэн бү үсөөрһэй.
Хүндэтэ манай эсэгэнэр мэтээр.
Ерээдүйдэ ямар хүн болохо тухайш
Ехээр һанаагаа зободоггүй зантайб.
Үргэжэ ябаха нангин тугайш
Үнгэнь улаан байхань лабтайл.
Эгээлэй ажалтай хүдэлмэришэнэй зүргөөр
Эсэтэрээ алхалхаһаа нэгэтэш бү айгаарай.
Үндэршье зэргэтэй болоо һаа, зүгөөр,
Үнэншэ сэхэ, юрын лэ байгаарай.

2. КУРЗЕМЕ

Анхарагты: Курземе манай хэмжээгээр
Альганай шэнээн жаахан тала ха.
Набтархан хүтэлнүүд хоорондуур нэмжыгээд,
Налагар тэгшээрээ дурыеш татаха.
Ой тайгань гэхэдэ, нарһан тужа,
Ойлгомторгүй шугытай сасуулжа болонол.
Зүгөөр, шанха дээрэһээнь тулажа,
Зүгөөргүй үндэр огторгой толорнол.
Нардажа шарлаһан клен модон
Нарһадые харахадаа, уйлана хэбэртэй:
Гажархадань, шүүдэр нулимса олдон,
Ганса нэгээр мэлмэрүүлнэл эгтээ.
Хатаһан набшаһыень мүшэрһөө унагаан,
Хамаран үрэбхижэ, һалхин хуу шуулана.
Торгондол хэнзэ ногоондо хурин-улаан
Тобир үхэрнүүд бэлшэжэ хушуурна.
Асфальт харгые хүндэлэн, зэргэлэн;
Абавын сэнхир утаһан татагдаал.
Урасхалдань — далайда хүрэхэ гэһэн
Урдапайнь хүсэл уншагдажа танигдаал.
Куршин угсаатанай үлгы тоонто
Курземе — жэнхэни һайхан дайда.
Солото, дурасхаалта газарнуудай тоодо
Сохом хододоо бэшээтэй байдаг.
Эндэхи хүнүүд эртын үедэ
Эхилһэн домогоо хөөрэхэеэ яарахал.
Үлхэрэн бусайдажа, хэзээ үнидэ
Үнгэрһэниие мүнөө дурдаад яахаб.
Хабтагай энэ дайда, харахаһаа,
Хамагай бэшэнһээ илгаатайл огтолон.
Эгээл һүүлшын дайнай шархаһаа
Эдэгээ аал гүйсэдөөр мүнөө болотор?
Элдин газарайнь зүһэм бүхэн
Эрэлхэг байлдаанай галаар анхилаад,
Сэрэгшэдэй хойноһоо дахалдаһан үхэл
Сэхэ харагдахадал гэнэ дахинаа.
Тархидам жүтөөрхэһэн һомонууд эшхэржэ.
Талада снарядууд унажа тэһэрбэ гү?
Болзортоо һүүлшынгээ хүсэ эршэлжэ,
Бодонтороо һөөргөө газар тэбэрибэ гүб?...
Гамтай эдэ хоолосууд бэеэ зэһэн,
Ганса хүрьһэн сооһоо болоол? —
Хүнэй шуһанай адхараагүй хэһэг
Хүрьһэнэй махабадта байхагүйл одоо!
Иимэл дээрэһээ Курземе арадай
Инаг дуранда хүртэхэ эрхэтэйл.
Дээшэ нэрыень соло алдарай
Дээжэ мэтээр дурдаха хэрэгтэй.
Домогто дайдын ногоон шарай
Доторһоо, ямаршьеб, толоор мэлмэрнэл,
Булан бүхэндэнь хүнэй гарай
Буянта энхэрэл абаһаар мэдэрнэм.
Эхэ дайдынгаа дууһажа барагдадаггүй
Энхэ баялигаар зүбөөр һайрхан,
Абахаһаа гадуур үгэхэеэ мартадаггүй
Арад зониинь ямар һайхам?!

Юрмала хото, 1974 оной сентябрь.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй обкомой пленум тухай информационно мэдээсэл. «Зуун үдэр — 100 килограмм нэмэлтэ шэгнүүр» — В. Бадмаевай статья. «Сагаан алта хуряалгын урда тээ» — М. Инхиреевэй статья. «Стандартнууд — шанарай сэгнэлтэ» — ТАСС-ай материал. «Дүнгүүд согсологдоо, зорилгонууд хараалагдаа» — С. Бухаевай корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. «АСУП: нэбтэрүүлгын шатанууд» — Т. Собиновой статья. «Нэгэн бултанай, булта нэгэнэй түлөө» — АПН-эй материал. «Студентнүүдэй ниитэ-политическэ практика» — Д. Фролов, Б. Шатоновой статья (2-дохи, 3-дахи хуудаһануудта). Совет орон: шэнэ һонин — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «Хүдөөтэй барилгашад» — А. Коротаевагай статья. Манай айлшад тухай Н. Косых гэгшын статья. Хилын сааһа. ТАСС-ай фото-мэдээсэлнүүд. АПН-эй материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Уншэдһөө доро байдалтай» — А. Коротаевагай статья. «Ан амитадай байдал» — фото-мэдээсэл. Телевидениин, киногой мэдээсэлнүүд. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ программа (үнгэтэ). 10.35 — «Мартагдашагүй кинолентэнүүд», «Путевка в жизнь» — кинофильм. 12.20 — «Түрэлхидтэ зорюулагдаһан дамжуулга». 12.50 — Һүүлэй һонин. 13.00 — «Эсэгэ ороной космонавтикын хуудаһанууд» (үнгэтэ). 13.30 — «Үхибүүдтэ зорюулагдана. «Ан амитадай гүлгэд тухай». 14.00 — «Манай депутат». Ростовско областиин Аксайска районой «Реконструктор» совхозой звеное даагша районой ажалшадай депутадуудай Соведэй депутат, Социалис Ажалай Герой Т. Г. Продан тухай дамжуулга (үнгэтэ). 14.20 — «Золотая антилопа» — мультфильм. 14.50 — «Элүүр энхэ байлга» — почтын программа (үнгэтэ). 15.20 — «Музейн ба выставкын залнуудаар». «Дрезденскэ галерейн үнэтэ шухаг зүйлнүүд». Хоёрдохи дамжуулга (үнгэтэ). 15.50 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын ушар». (үнгэтэ). 16.50 — «Сэнхир галхан». Майн 9-нэй дамжуулга дабтагдаха (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.00 — «Сэнхир галханай» үргэлжэлэл (үнгэтэ). 21.20—21.30 — Забһарлалга. 21.30 — «Моссоведэй депутат». «Москвичка» фабрикын оёдолшо-мотористка Моссоведэй депутат Т. В. Абрамова тухай дамжуулга. 21.40 — «Путевка в жизнь» — кинофильм. 23.25 — «Музейн ба выставкын залнуудаар» (үнгэтэ). 24.00 — «Время». 00.30 — В. Круглов. «Ахалагша мастер» — телевизионно зүжэг. 01.50 — В. Захаровай дуунууд (үнгэтэ).

Эхэ ороноймнай сэрэгшэд

АЯАР ХОЛЫН МОНГОЙДО

Запасай гвардиин капитан Ринчей Ильич Ленскинов Баунтын аймагай Монгойн найман жэлэй һургуулиин эхин классуудай багшаар хүдэлдэг. Мүнөө һуралсалай дүшэн долоодохи жэлые тэрэ түгэсхэбэ гээшэ.

Арадай багшын амгалан ажалые Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн таһалдуулаа һэн. 1942 оной намар заажа байһан номоо, шабинараа орхижо, сэрэгтэ мордоо һэн.

1942 ондо Сибириин нэгэ дивизиин зэргэдэ алба хэжэ байһан Ринчей Ленскинов Волгын эрьедэ эльгээгдээ. Сибириин дивизинүүд Сталинград тээшэ дугташаһан фашис булимтарагшадай харгые хааха зорилготой байгаа. Тиигэжэ манай баатар сэрэгшэд, тэдэнэй тоодо залуушаг ябаһан Ринчей Ленскинов дайшалхы габьяа харуулаа. Артиллерист Р. И. Ленскиновэй һомонһоо олохон гитлеровецүүд мухариһан байха.

Сталинград хотые хамгаалха байлдаанда эдэбхитэйгээр тулалдаһан габьяаень тэмдэглэн, Эхэ оромнай тэрэниие Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнаһан байха юм.

Гал дүлөөр соробхилһон Курск-Орловско тулалдаанда буряад сэрэгшэ дайшалхы габьяа харуулаа. Тиигэжэ Улаан Тугай хоёрдохи ордендо хүртэлэй.

Сэрэгшын зам ута байгаа. Булимтарагшадай гарта ороод байһан түрэл совет газар дайдаяа сүлөөлэлсэн, Ринчей Ленскинов дивизитэеэ хамта саашаа дабхилсаа. Хойто Украиные сүлөөлэлсэһэнэйнгөө түлөө Улаан Тугай гурбадахи ордендо хүртэлэй.

1945 оной майн 9-дэ соносхогдоһон Агуухэ Илалтын үдэрые аяар холын Австриин Грац хотын хажууда угтаа һэн.

Дайнай һүүлдэ гвардеец сэрэгшэ нютагаа бусажа, хуушан ажалдаа ороо һэн. Тэрэ гэһээр хэдэн олон шабинарые һургажа, эрдэмэй эхин замда гаргаһан байна.

Мүнөө тэрэнэй Любовь, Соджидма хоёр басагадынь эсэгынгээ мэргэжэл шэлэжэ, багша болонхой. Хоёр хүбүүдынь инженер юм.

О. ЦЫБИКОВЭЙ
фототекст.

Эрбэгэрхэн нюдэтэй энээхэн хүбүүхэй
Эжы абадаа эрхэхэншье һаа, бүдүүзгэй,
Нэгэдэхи классаа һайнаар дүүргэнхэй.
Эгээл түрүүшынхиеэ амаралтада гаранхай.
Нэгэдэхи класста ороод байхадаа,
Нэтэрүүгээр номоо үзэдэг байгаал даа.
Нэгэшье дахин «хоёрые» абаагүй,
Эрхим һайнаар һурадаг байгаал даа.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фотоэтюд.

Үдын халуунда...

П. ЯХНОВЕЦКИИН фото.

Э. МАНЗАРОВ

ААДАРАЙ УҺАН

(БАСНИ)

Аянга дуутай, элбэг
уһатай
Аадар бороогой адхаран
ороходонь,
Хадые урuудан айхабтар
түргэн
Харьялан урдаба аадарай
уһан.
Ушарһан лэ юумые
нюдараа,
Уур сухалаа бурьялаа.
Хараһан тээшээ
һабандаа
Хара далайда хүрэхэм
гээ.
Хүйхэр энээнэй оодорон
байтар
Хүхэ тэнгэри сэлмэшэбэ.
Харьялан бууһан аадарай
уһан
Халаг гэһээр хүрьһэндэ
шэнгэбэ.

• • •

Хэлэхэнь эндэ юу..
байхаб.
Хурим түрэдэ, ондоош
нааданда
Халуун үбшэнэй хоро
уугаад,
Аадарай уһандал аашалан
байдаг
Аляа нэгые бэшээ һэм.

ШАРАЛДАЙ МЭРГЭН

(ОНТОХОН)

Нэгэтэ Шаралдай мэргэн адууһа малаа эрьехэеэ ехэ соохор мориёо унажа, ара үбэрөөрөө зайба ха. Адуу малайнгаа зариманай үгы болошоһон байхадань, Шаралдай мэргэн гайхахын ехээр гайхажа, тагнахын ехээр тагнажа байба. Энэ үедэнь нэгэ борохон жэргэмэл жэргэ жэргэһээр баруун хойшоо нниидэн ябашаба.

Ерэн тэнгэриин һэтэртэй, ехэ соохор мориниинь баруун ехэ шэхэеэ тэнгэридэ хадхаад, зүүн ехэ шэхэеэ газарта хадхан шагнаад хэлэбэ:

— Арада бэлшэһэн арбан түмэн адуунайшни хахадые, үбэртэ бэлшэһэн үй түмэн үхэрэйшни заримые арбан табан толгойтой Асуурай хара мангадхай олзолжо абаашаа. Тэрэ дайсан баруун хойто зүгтэ байдаг юм гэжэ мүнөөхи жэргэмэл жэргэ жэргэһээр үнгэрбэл, — гээд мориниинь тайлбарилан хэлэбэ.

Шаралдай мэргэн хуяг дуулгаяа үмдэжэ, һаадаг номоёо абажа, баруун хойто зүг тээшэ зорибо.

Уһа мүрэниие гаталжа, уула тайгые үнгэрөөд ябатарнь, ойн эзэн Орголи сагаан үбгэн дайдын эзэн Дайр сагаан үбгэн хоёр наншалдажа, хэрэлдэжэ байба.

— Та хоёр эндэ юугээ буляалдажа наншалдажа байнабта? — гэжэ Шаралдай мэргэн асууба.

— Энэ нохой минии газарта ой модо ургуулжа, тала газарыемни эзэлээд, өөрыемни үлдэжэ байна, — гэжэ дайдын эзэн хэлэбэ.

— Би юун ой ургуулха һэнбиб! Эндэ минии ой байһан юм. Энэ ой соо бута хандагай үдхэжэ, ан амитадаар баян болгоо һэм. Хүбүүдэйнь агнажа ерэхэдэ, буга хандагай үршөөжэ, баян олзотой болгодог байгааб. Туһа хэһыем үшөө мэдэхэгүй, арьяатан шэнгеэр аашална ха юм. Хоёр гарыешни хухалаад, холо шамайе хаяжархихаб! — гэжэ дайдынгаа эзэниие занаба.

— Энэ газарыемни энээнһээ абажа үгэгты, — гэжэ Шаралдай мэргэндэ хандаба.

Гурбуулан моридтоо мордожо, ябажа харабад.

— Хэдэн жэлэй саада тээ тала газар байһанаа эндэ шэрэнги ургажа, хара хүбшэ болоо ха юм. Энэ газараа Дайр сагаан үбгэндөө үгэгты, — гэжэ Шаралдай мэргэн үнэн сэдьхэлһээ хэлэбэ.

— Хүнэй газар хүсөөр буляаха һанаатай бы! Энээндэ газараа үгэхэгүйб! — гэжэ Орголи сагаан үбгэн хашхарба.

— Ши хүнэй юумэндэ хомхойржо, хэрүүл шуугяа бү тата! Энэ газараа Дайр сагаан үбгэндөө үгэ! Арсаа һаашни, толгойешни таһа сабшахаб! — гэжэ Шаралдай мэргэн ойн эзэниие занаба. Тиихэдэнь хоёр үбгэд арсалдахаяа болижо, хоёр тээшээ тарабад ха. Тэндэһээ саашалжа ябатарынь, хара шулуун ордон харагдажа, нара буруу тойрон, мориноо буужа ороходонь, хэдэн хүнүүд уйлалдажа байбад.

— Эзэнтнай хаанаб? — гэжэ Шаралдай асууба.

— Үсэгэлдэр дайлалдахам гэжэ гараа һэн. Үглөө үдэрэй тэнгээр ерэхэ юм, — гэжэ тэдэ харюусаба.

— Би тэрэ дайсаниие дарахаяа ерээб, — гэжэ Шаралдай мэргэн хэлээд, мориндоо мордон саашаа харайлгажа ошобо. Үдэрэй тэн болоходо, арбан табан толгойтой Асуурай хара мангадхай гүйлгэжэ ерэбэ.

— Энэ арюун дайдыемни айнгүй алхаһан хэнэй хүбүүн хэн гээшэбши? Нэгэ заримани энээгүүр эдихэ юумэ бэдэржэ ябаха, харин намда олзомни өөрөө орожо ерэбэ ха юмши, — гэжэ Асуурай хара мангадхай энеэбэ.

— Ши арада бэлшэһэн адууемни, үбэртэ бэлшэһэн үхэрыемни хулгайлжа, юундэ асараабши? Шамтай тулалдахаяа ерээб, — гэжэ Шаралдай мэргэн гэшхэһэн хүлөө уринлангүй, гэтэһэн нюдөө сабшалангүй хаража хэлэбэ. Булад һэлмээ һугалан абажа, арбан табан тархиень таһара сабшажа унагааба. Хурса жадаараа улаан зүрхэ уруунь хадхажа алаба. Үхэһэн бэеыень, арбан табан толгойень суглуулан хаяад, түүдэг табижа галдаба. Муухай дайсан мангадхайе илажа дараһанайнгаа һүүлдэ шулуун үргөөндэнь оробо.

— Дайсан мангадхайе даража һүнөөгөөб. Таанад сүлөөдэ гаража, гэртээ харигты, — гэжэ Шаралдай мэргэнэй хэлэхэдэ, тэдэ зон баясажа, юрөөлэй һайнаар юрөөжэ, адууһа малаа туугаад, гэр нютагуудтаа таража ошобод. Шаралдай мэргэн адууһа малаа оложо туутаад, гэртээ хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ сагһаа хойшо Шаралдай мэргэн нютагтаа ажана амгалан һуудаг болоһон юм гэдэг.

Г. ГЭСЭГЖАПОВА.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1975 оной июнин 21. ▣ 4-дэхи хуудаһан ▣ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-03528. Заказ № 00444